

Mein Plezier Reis naar Nederland
per ss Johann de Witt
17 januari-23 Februari, 1946

Dagboek van Ada Hartgrink
1924-1975

Voorwoord

Het reisverslag van Ada Hartgrink bevond zich in een klein school cahier, dat haar oudste dochter, Patricia, twee-en-veertig jaar lang bewaard had zonder het te kunnen lezen, en niet wetende wat erin stond.

Toen de oorlog eindigde was Ada twee en twintig jaar oud. Ada werd onderwijzeres en kreeg een baan bij de Royal Dutch Shellgroep, in Venezuela, waar zij een Engelsman ontmoette en huwde. Mettertijd werd haar familie Engelstalig. Haar twee dochters kwamen uiteindelijk in Noord-Amerika terecht en de oudste, Patricia kwam te wonen in Victoria, Canada.

In Augustus 2017, zocht Patricia iemand die bereid was het verhaal van haar moeder te vertalen. Patricia wist dat haar moeder in een Jappenkamp gezeten had en vermoedde dat het cahier een dagboek bevatte, alsmede een verzameling van gedichten, uittreksels van ander boeken enz. Via de Hollandse winkel in Victoria hoorde Patricia van mij, dankzij mijn eigen boek, *Tjideng Reunion*, dat daar te koop aangeboden stond. Zij kocht een exemplaar en een dag of wat later belde zij mij op met het vertaal verzoek.

Vertalen viel niet mee, want, om te beginnen, was het schrift hier en daar moeilijk te lezen, dankzij de ouderdom van het papier en de invloed van de tropen jaren. Daarbij kwam dat Ada ruimschoots gebruik maakte van Maleise woorden, zowel als de vooroorlogse schrijfwijze dat niet altijd een voor de hand liggend verband had met mijn naoorlogs Behassa Indonesia woordenboek. Ada vond het niet altijd nodig volledige zinsbouw nauwkeurig te handhaven. Haar dagboek was niet geschreven met oog op publicatie.

Ik heb dus eerst het hele verhaal over moeten schrijven in digitale vorm opdat het makkelijker zou zijn interpretatieproblemen te verbeteren als de gehele samenhang van het verslag van een dag duidelijker werd.

Ik heb getracht om het schrijven van Ada zo nauwkeurig mogelijk vast te leggen, maar dat hield ook in naam verwarring. Ada raakte bevriend met een zekere Clara Zeeman, maar wist in het begin niet hoe die voornaam geschreven werd. Wij lezen dus over Clair, Clare, Klaar, enz .

Boudewijn van Oort, Victoria, December 2017

Mein Plezier Reis naar Nederland per ss Johann de Witt

Ada Hartgrink

Donderdag, 17 Januari 1946.

Uit middag rust opgeschrikt in Hotel des Indes door de leidster van de convalescent Home, Mevrouw Wichers, of we naar Holland wilden, zo ja dan klaar houden met *barang* over 2 dagen. Zou zaterdag, 19 januari, zijn geworden.

Anderen en ik werden, zoals te begrijpen is, gewoon overvallen, moesten nog verscheidene dingen wassen en kopen, zoals thee, koffie, suiker, peper, kruid nagelen enz. Verder alle bekende in Holland en Indië over ons overhaaste vertrek te schrijven. Bij elkaar $\pm$ 20 brieven; was vermoeiend geheel. Daar we niets naders hoorden, begonnen we maar niet met pakken.

Hadden verwacht pas in maart te gaan, maar Hotel moet leeg voor bevrijde *pemoeda* gevangenen. Anders misschien met klamboe & matras weer in kamp gestopt. Vindt het afschuwelijk uit Indië weg te moeten, waar ik 't vooral de laatste weken enig had, maar voor ons beide gezondheid, Holland verblijf uitstekend, vooral voor Mams.

Nu toch nog snert boel op Java. Schiet maar niet op!

Vrijdag, 18 Januari, 1946

's Avonds half zeven tot negen nog gezellig dansavondje bij de Nederlandsche Marine Officieren club op Menteng. Ging met Albert, Grace H. Echt fijn gesprek met A. over huwelijk en verhouding van beide partijen tegenover andere vrouwen en mannen. Snert dat ik weg ga.

Zaterdag, 19 Januari , 1946

Loopdag.

Ontbijt ronddelen, met Ineke Brand, naar *pasar Baroe* voor Djocja zilver tot halftwaalf tevergeefs gelopen, Ijsje (laatste Bataviaasche typhus baccille- bevattend ijs) gegeten,

bij “Diana” op Noordwijk, naar hotel terug, eten distribueren, 2 blikjes *preserved butter*, paté en sigaretten uitdelen.

Om 1:15 gestart voor Tjideng Kamp, dankzij Schotse lift in Jeep, om halftwee daar gearriveerd. Uitgegeten bij de Ten Burghs, echt gezellig (zien Vaardenburgh (Amerikaanse dokter), aardappelen, *corned beef* en bloemkool uit blik, vruchten: djerook, pisang, ramboetan¹ toe). Tegen drieën vertrokken weer, namen nog afscheid van kennissen buiten Tjideng, daar theegedronken, teruggelopen; in Rijswijkstraat het Djocja zilver voor Holland gekocht, mochten f.900- besteden: schaaltje, suikerstrooier, taartvork theezeefje.

Mams bij Rathkamp, die pas geopend was, op Drs. recept, jodium en pleister gekocht.

Tegen vier uur thuis, theegedronken, in badkamer gevlogen, halfvijf brood en avondeten distribueren, zelf dineren, geld natellen—hebben te veel geld uitgegeven drama!!!! Opgelost door blikje boter aan een van oude dametjes te verkopen; brieven schrijven, doodmoe vroeg naar bed.

Zondag, 20 januari, 1946.

Eerste pak dag; mijn hut koffertje en twee kistjes, 's avonds halfzeven. Robert Pichler met band speelt populaire muziek in lobby.

Maandag, 21 januari, 1946

Tweede pakdag. Horen 's avonds tegen tien dat 's morgens om 7 uur alle bagage klaar moet staan, alleen handbagage voor een dag bij je te houden.

's Avonds nog laatste touwen er om gedaan. Albert Hamel en mej. Polak in *mess* opgebeld, bijna halve middag over gedaan. Tante Margriet zou volgende ochtend komen, Albert die avond nog; laatste brief geschreven; op bus gedaan, Albert met jeep achterop, gezellig op bezoek geweest, geeft z'n adres in Australië en Batavia op. Vindt het lam, vooral die avond, dat we Java gaan verlaten, maar kunnen niet meer terug en hopen later in ieder geval terug te komen.

Dinsdag, 22 januari, 1946.

Ongeluksdag

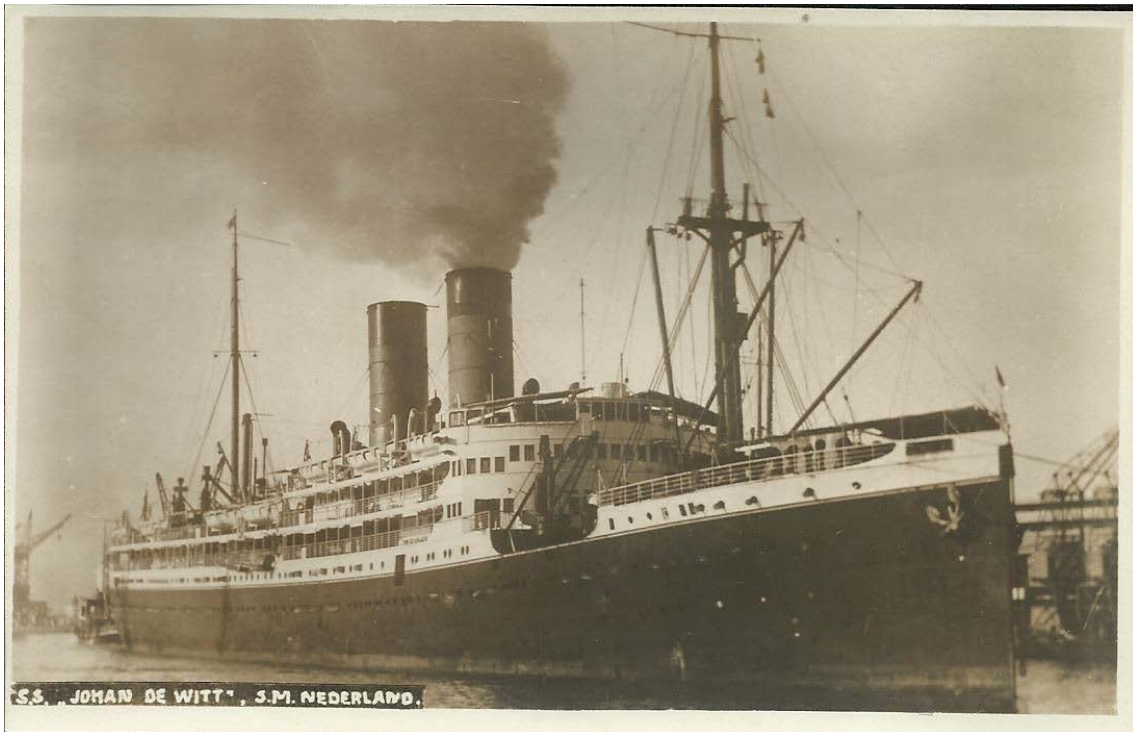
Begint met ontdekking dat ik weer menstruatie heb, alles overhoophalen; heer Yserman komt om 6:30 afscheid nemen en sigaretten brengen. Ineke komt tegen 7. Willen net gezellig voor 't laatste gedrieën gaan ontbijten, komt boodschap: “reizigers met *barang* op *truck*!” Grote opschudding, vliegen beiden van tafel, gauw verkleden, haar doen, laatste boel inpakken, Ineke reddende engel, verzorgt ons ontbijt, helpt ons. Laatste

¹ Indonesische vruchten: sinaasappel, banaan, ramboetan

afscheid van alle lieve bekende uit het Hotel, er gaan gelukkig ± 100 mee. Om acht uur uitvaart nog achter in eerste truck en halfnegen aankomst op Priok. Wanneer zal ik het hotel weer terugzien? In *goedang* op doktoren wachten, komen steeds meer mensen uit Bandoeng, en andere hotels uit Batavia. Doktoren komen maar niet.

Ga even naar Oom Gerrit op Tarakan² per jeep. Hij in machinekamer, maar wordt even gehaald, gezellig gebabbeld, maar durf niet te lang te blijven. Spreek af met hem te proberen bij hem te komen. Tegen twaalf terug, nog geen doktoren. Met 100 tegelijk op schip eten, keerde weer terug in gloeiende, hete *goedang*.

Eindelijk tegen 2 komen doktoren, gaan nog eerst eten, reuze mensen! Eindelijk beginnen ze. Ondertussen gehele goedang vol, vreselijk gedrang, mensen vallen flauw, algemeen gemopper. Tegen vier aan bot. Mams grootste angst om in een ruim te moeten slapen, gelukkig ongegrond, krijgt direct, voor haar leeftijd, een hut met 3 andere dames terwijl ik met 109 mensen in ruim in hangmatten kom. Eet ook apart, mams clique in 1ste klas eetzaal bediend door Brits Indiërs, ik zelf in de derde klas eetzaal bediend door corveeërs³, wel zo leuk! Jap gezocht voor zware handbagage kruien alles vlot, Mams naar hut gebracht, ik zelf in ruim.

Schip verkend. Ruim E3, vroeger tweede klas hutten, uitgebroken, staan tafels en vaste banken in. S.S. Johan de Witt in oorlogstijd 2000 man geallieerde troepen vervoerd, nu

² Mijnveger onder Australische vlag

³ Corveërs waren gezonde jonge mannen, die naar Nederland gingen voor onderwijs, en hun reis betaalde door op het schip te werken.

1100 vrouwen en kinderen. Daarom behoeven wij niet in onze verblijven (secties) te eten. De mannen (corveeërs), wel, zitten nog een verdieping lager (F), ontzettend benauwd.

Eerste avond op boeg in maneschijn gezeten (met mams), kennis gemaakt met derde stuurman en Indische corveeër. Eerste nacht poging gedaan om in de hangmat te slapen, nog tot een uur wakker, ontzettend benauwd, niet te doen, ten einde raad rond gaan wandelen, vond ruim leeg naast ons hok, en heb daar op tafel nog wat slaap gevonden. Wat dat die vier weken lang moet worden!

Woensdag, 23 januari, 1946

Mams van alle vreemdigheid ook slecht geslapen. Zij slaapt in een eerste klas hut op B dek. Midscheeps, ik precies drie trappen lager. Zij samen met mevrouw Zeemans, Oudvorst, Posthumus. Wel geschikt.

s' Morgens. Alle moeders met kinderen beneden de vijftien jaar eed afleggen dat hun telgen mazelen hebben gehad, anders van boord, dit met oog op vele sterfgevallen op eerste stampvolle evacuatie schip, S.S. Nieuw Amsterdam.

Laatste 200 mensen embarken. Alle koffers en kisten worden geladen, zullen Donderdag vertrekken. Doe alle mogelijke moeite om naar Tarakan en stad (nichten) te komen. Alles tevergeefs. Spreek ten slotte 3 de stuurman die belooft briefje naar Oom Gerrit te brengen, erg sympathiek. Heeft helemaal gelopen, rapport Oom Gerrit komt 's avonds even. 's Avonds afscheid feest of Engelse torpedojager. Eerst film, cabaret. Tegen halfacht komt Oom Gerrit gelukkig toch nog. Hij ontmoet in 1943 Jan de Vries, die nodigt ons uit in zijn hut, drinken bier, limonade, eerste echt gezellig laatste avond. Over tien uur (avondklok) moeten ze weg. Mams naar bed, zelf met de Vries toch even naar cabaret gekeken. Meeste artiesten van ons schip, maar hoor dat ze voor ons wel niet zullen mogen optreden, daar Kapitein en hoofd Officier geen contact met passagieren wensen, nota bene!!! Saaie boel zal het worden. Bemanning is hels en opstandig. Nog even met Engelse Captain⁴ van de *troops* gesproken: onderwerp, waarom haten de Hollanders de Engelsen? Een moeilijk onderwerp. Van zijn en ons standpunt goed te begrijpen, een gezellige dikkerd. Tegen enen naar hangmat, liggen onder lucht koker, tot halfzes geslapen.

Donderdag, 24 Januari, 1946

Om zeven uur afvaart van de Caprice, gaat op zee liggen, "Johan de Wit" om half acht, net weer van ontbijt, rennen naar beneden, halen koffie en boterham en vliegen naar

⁴ Het schip was waarschijnlijk toen nog onder Engels overzicht, een oorlogsmaatregel die in 1946 afgeschaft werd.

achterschip van sloependek. WIJ VAREN. Toespraak gezagvoerder en Transport officier:
“Goede reis en strenge discipline”

Dan schuiven we van de kade. Even nog Emy Bouchez, kapitein van Eek aan boord gegroet. Jaap zit getrouwd in Den Haag, stateloos, zo Klein ook al getrouwd, waar blijven wij, voel me nog een echt kind met zijn 22 jaren, meesten schatten me zo ‘n 18, bepaald abnormaal, maar ben aan de ene kant maar blij; de klok heeft vier jaar voor ons stil gestaan, met recht, we zijn juist veel vergeten, een beetje achterlijk, maar hopelijk geneselijk.

t’ Was ontroerend Priok weg te zien gaan. Vroeger met muziek, bloemen serpentines veel wegbrengers, nu een verlaten kade, rommelig met kapotte locomotieven, een hele auto die als afscheid toeterde (de bestelwagen van Wim). We zagen alle 3 havens voor ‘t laatst, passeerden de schepen die op de zee lagen, tenslotte zagen we nog maar twee pijpen. Java hadden we verlaten.

De meeste mensen snoten neuzen, het was echt afgelopen met ons mooie leven en Indië (‘t oude, nu begint er een geheel nieuw bestaan. —Passeren de Duizend eilanden (net grote bomen), Krakatau, prachtig groene berg, Niemands Eiland. Zien het laatste stukje Java en Sumatra—.

Loop vandaag wel met Clair Zeeman⁵, ook meisje uit Soerabaja. Heeft ook op Genteng gezeten maar in Semarang geïnterneerd, 2 jaar jonger, maar even wijs als ik. Besluiten ‘s morgens en ‘s middags tienmaal schip rond te spiekelen⁶, hebben veel punten van overeenkomst

Zij woensdag avond pas aan boord gekomen, steeds in Des Indes geslapen en veel met neef uit geweest. Stond Donderdag morgen al met reserve jurk op kade, maar werd net gezien door haar moeder, waardoor zij teruggeroepen werd. Anders was ze in Batavia gebleven en was ze per vliegtuig naar Holland gekomen.

Het leven aan boord leek haar te eng. Nu, het is ook erg beneden. Het is net weer een vrouwenkamp, zoals we daar met al die vrouwen en kinderen in de ruimen en op de dekken huizen. Daar er geen stoelen of andere zitplaatsen zijn zit alles of hangt op de grond, vreselijk armzalig. Al gauw verschijnen er overal hangmatten op de dekken, sommige mensen zelf stoelen meegebracht, hadden we moeten weten! Gelukkig hebben we nu beide kussens meegebracht, kunnen daar tenminste op zitten.

Meeste meisjes zijn jonger dan ik, zie Gonne Tonopeus, en Corry van Damme, Tilly Vleesdrager, allen uit Soerabaja, gelukkig. Besluiten gezamenlijk te zonnen baden. Maken kennis met Jeppe Yellema, corveeër uit hotel. Bedient ons aan tafel. Aardige

⁵ Ada schrijft haar naam op verschillende manieren. Officieel was het “Clara”

⁶ Spiekelen : een Ada woord

eenvoudige jonge 20 jaar, onbedorven, behoef je je niet bij op te schroeven of extra geestig voor te doen,

Zien geen land meer

Vrijdag, 25 Januari, 1946

Gisteren de zee, vlak als een spiegel, van morgenochtend wat deining, erg te merken bij ontbijt zaten heerlijk ruim. Mams voelt zich ook al niet meer 100%. Het meest ergste is in de hut te blijven liggen, niet ontbeten, later toch mijn meegebrachte boterhammen op gepeuzeld en op dek gekomen, goddank, hopelijk ergste voorbij tot Biskaya. Ontzettend veel mensen met groene gezichten in hangmatten of languit liggend op dek. Meeste eten op dek of trachten iets naar binnen te krijgen. Eethok is ook erg warm en benauwd, heb medelijden met corveeërs die daar halve dag in zoek brengen.

We eten in ploegen in drie eetzaal. Hutte (Luxe) passagiers (zoals Mams) eten in eerste klas eetzaal. Dan heb je nog de tweede klas en 3de klas. We hebben vaste uren, dus het wordt toch nog doorlopend rond omgeroepen welke sectie zich aan de voeding mag begeven. (Sectie E3). Wij hebben de tijden: 7:30, 12:15, 6:00 nm Mams 7:45, 12:30 en 6:15. Gaat keurig geregeld, in het begin moest je je groene kaartje meenemen (tegen dubbel eten) en grote porseleinen witte mok, daarin 's morgens en 's avonds warme thee of Koffie met melk (Wij nemen hem alleen 's morgens mee), geschonken wordt. 's Middags om 4 uur wordt er ook thee geschonken op dek. Je staat weer, als vanouds in 't kamp, in rijen. Clair en ik horen vaak de omroep echter niet, of weten de tijd niet, zodat we nogal eens te laat komen en een standje van de Hofmeester (Dekker) krijgen. Eenmaal waren we zo laat dat we met de volgende ploeg mee moesten eten.

Eten is erg goed: ontbijt- brood in overvloed, pap, (havermout of rijst), boter, jam of honing en dan iets hartigs – ei, spek, roerei, kaas of vis; lunch: soep aardappelen (veel te veel voor ons, vragen altijd minder, krijgen toch zelfde grote portie), vlees en een of ander groente (vers of uit blik). Altijd iets toe. Rijst met krenten, vla met gedroogde appels, peren of krenten, ook al 2 maal pisang en *sawoe*⁷, dan boffen wij daar we door onze corvee vrienden dan een lekkernij extra krijgen. Mams is bepaald al jaloers met haar *lascaren*)⁸. 's Avonds weer een warm hapje met brood na. Altijd heerlijk warm. Clair en ik wandelen maar rond, gewoon een hindernisloop op het hellende vlak tussen al die zich krioelende mensen.

Weer beneden pijl, het regent en waait behoorlijk. De wind slaat op stuurboordzijde, vandaar dat alle mensen in de twee wollen dekens die bij iedere hangmat behoren, bij elkaar aan bakboordzijde kleumen. Clair en ik lopen heerlijk door de plassen, en waaien

⁷ Vrucht??

⁸ Lascaren? Indonesisch voor manschappen??

heerlijk door. Meeste mensen beschouwen ons gek. Heerlijk zo precies te doen waar je zelf zin in hebt, je niets aan te trekken van de eeuwig roddelende mensheid.

Promenadedek (C) heeft voor ons afgedaan, goed voor afstand marcheren, verder niet. Wij zitten altijd op sloepdek (B), vooral het achterste puntje ervan is heerlijk rustig, zie je de zee heerlijk weg bruisen, is overdekt. Iets meer naar voren is kinderdek, erg lawaaiig, maar merk je op de punt niet. 's Middags ontdekte we bordje met verboden toegang en kettingen, maar klimmen er natuurlijk rustig over, worden niet eens weggejaagd. Tien uur alarmbellen, wat betekent sloepen rol, krijgen allen een sloep aangewezen, wij 4A, en moeten op promenadedek hiervoor aantreden met ieder een reddinggordel om (strik onder de boezem), worden verder niet ingelicht, mogen vlug weg gelukkig. Bemachtigen vrije stoel in rook salon, ook een voor Mams, zedig tijdschrift, zitten lezen tot 't ons te benauwd werd met al die mensen. Clairs moeder kwam bij mams zitten, en wij vluchtten weer naar B dek. De Vries komt aldoor een gezellig praatje maken. Bestuderen rangen in sterren en strepen, indeling van de S.S. Johan de Wit van vroeger.

Officier met 3 strepen en krul eerst stuurman. Vraagt of ik vanmiddag, met nog enige dames in zijn hut een borrel kan drinken. Vraag of vriendin mag mee brengen. Uitstekend. Spreken halfzes af met oog op eten. Samen met Clair naar binnen, gelukkig reeds een dame gezeten, even later nog een sectie commandante op visite (kennis uit Hotel). Stellen ons voor. Hij heet de Groot. Biedt ons Bols aan doch wij meisjes houden ons bij limonade, heel netjes, ook op tweede ronde. Praten over oorlogstoestanden in Holland en Indië. De Groot zelf in Holland gezeten al die tijd.

Eerste Administrateur komt ook op visite, plaagt de Groot, met zoveel dames visite. Hij nodigt altijd ook wat heren uit, en hij aandringen dat wij Bols moesten nemen, zei alleen niet dat hij dat ook niet aan zijn eigen dochter zou vragen. Om halfzeven bedankt voor gezellige dronk. En netjes, gevierden, naar de zaal gerend, waar we natuurlijk weer uitgestuurd werden.

Zaterdag, 26 Januari, 1946

Prachtig stralend weer. Snert dat er hier geen zwembad meer is, zou goddelijk zijn. Hebben zin in zee te springen en aan touwen mee getrokken te worden door wit bruisende golven. In middaguren ontdekken we Corrie en Gonne in zon ontkleding op verboden plaats op (B) achterdek, gaan er direct bij liggen. Zalig, ik hoop dat we nog lang zon houden, dan komen wij heerlijk bruin in Holland!

Engelsen fotograferen een stelletje meisjes, nemen ook een foto van ons, zal wel mooi zijn geworden. Liggen heerlijk te soezen. Daar komt de Groot ons verdrijven vanwege de gevaarlijkheid. Maar brengt ons sympathiek op hoogste (A) dek, dat wij wel helemaal streng verboden dachten. Daar woei het ook heerlijk, gaan we voortaan iedere dag naar toe, niet veel mensen, heerlijk.

Jeppe komt bij ons zonnen. Spreken de Vries, en vertellen over middag visite bij de Groot. Vertelt ons dat hij nota bene een van de "Big three" is, die het verboden heeft, dat de bemanning zich met ons bemoeit. Hij wel! We letten nu op hem en je ziet hem altijd tussen de passagiers door scharrelen. De Vries vertelt 'n event. Staking in Amsterdam, van de gehele bemanning om niet met deze drie te varen. Vroeg mijn leeftijd, had ook al mij niet zo bejaard gedacht. Geeft ons bon om ijskoude limonade in de *Wet Canteen* te halen, reuze sympathiek. Hij is zo'n gewone gezellige man, waarschuwt ons vaderlijk.

's Avonds gezellig met Jeppe aan reling staan praten, de Groot steeds tot aan ons, wij verderop gaan staan, hij ook met administrateur verder gelopen tot wij met drie - en tenslotte, een heel eind verder op reling zijn gaan zitten, toen liepen twee ijsberen natuurlijk tot aan reling en vertelden ons dat we voor 't goede voorbeeld daar niet op mochten zitten. Wij eraf. De Groot pakte in verwachting mijn elleboog. Natuurlijk, morgen weer erop.

De Vries informeert of de Groot al "schatteboutje" tegen mij gezegd heeft. Voortaan die bijnaam. Bij lunch taartjes gekregen, verrukkelijk. Krijgen 's middags via Jeppe nog een paar. De Vries geeft ons bonnetje voor drie flessen ijskoude limonade. Samen met Mams heerlijk gesmuld. Kunnen 's avonds nergens zitten om te schrijven. Gaan tenslotte bovenaan trappenhuis voor kantoor van purser zitten, tot grote verwondering van alle passagiers, maar was enigste plekje, waar tenminste licht was

Zondag, 27 Januari, 1946

's Morgens *orange* geschonken, 's middags appeltjes met vla toe; 's avonds film o.a. ook voor E3, maar daar wij gezellig met enige machinisten (o.a. ook de Vries) + stuurlui hadden staan praten, waren we pas om 7:45 in 't "theater", waar we dan ook maar weer gauw vandaan gelopen zijn. Er was aan stuurboordzijde op 't promenade dek (C) doek gespannen en aan weerskanten zaten, hingen en stonden de mensen. Het was propvol. Dezelfde film wordt nog twee avonden gegeven, dus gaan we deftig wat later.

Wij kopen met Engelse pond (van Oom Gerrit) een bende blikjes (jam sardines, zalm, paté) tandpasta, tandenborstels, schoensmeer, chocolade, zuurtjes enz. Hollands geld aanvaarden ze niet in de *Dry Canteen*. De D.P. kaarten moeten worden ingeleverd. We krijgen per persoon Fl. 50, (boven 17 jaar), voor snoepcentjes in NICA geld. Voelen ons geweldig miljonairs, daar alles in *Canteen* zo goedkoop voor ons, die aan honderden Japanse gulden gewend zijn. Indische jongen, Piet Wim, wil met ons meelopen, doen het een kwartiertje, maar hij is zo lacherig, kunnen het niet goed uithouden, gaan zoet naar moeder, die al naar bed, komen uit louter balorigheid op dek A terecht, gaan sigaretje roken, spreken de Vries daar weer, mogen door luchtkoker in stookplaats kijken, fantastisch diep is dat. Komen te praten met twee andere heren die ons vertellen dat er even veel mannen als vrouwelijk personen aan boord zijn. Niet te geloven, gewoon. Er

zijn voor ons idee veel meer vrouwen. Helpt van mijn ruim slaapt 's nachts op dek, daardoor voor ons heerlijk koel. Kapper opent zijn zaak; daar kun je ook van alles krijgen, poeder, tandpasta, eau de cologne (net op helaas voort mij), lipstift, rouge, haar pennetjes haarborsteltje enz. Kom beladen terug.

Maandag, 28 Januari, 1946

Heerlijk gerond 's morgens en 's middags. Officieel inkopen in *Dry Canteen* gedaan. (aantal blikjes gelimiteerd ter waarde van fl. 2,50 per persoon. Weer poging gedaan voor film maar horen over zingers en muziek op D-achterdek, zien film voor en achterkant

Doen eerst ons rondje, Piet Wim komt ons meer vervelen, we zeggen hem, dat hij er niet veel aan zal hebben, daar we flink doorstappen, enfin, hij mee, maar na anderhalf rondje, kan hij het al niet meer volhouden. Clair vertelt dat je alleen maar staartje haar van mij zag, lag dubbel.

(Krijgen via de radio te horen, dat de bestemming Colombo is. Prompt slaan kudden mensen zenuwachtig aan 't pakken in de veronderstelling, dat zij er daar afgezet worden. Na kwartier omroep meldt dat we door gaan naar Holland. Wat een olie domme mensen toch.)

Naar achterschip, begonnen met twaalf jongens, waaronder een trekharmonica, later nog een bij plus zanger en gitaar. Wij zaten met Jeppe en nog vijf anderen op grote kluwen touw, voordrager met gitaar was reuze goed (kok), pracht stemming. Op laatst zakte de boel, het gehele achterschip stond tjok vol.

Horen volgende dag, dat de kok slechte aanbeveling heeft gekregen; nare manier.

Er zal 's avonds gedanst worden. Wie nog een fatsoenlijk grammofoonplaatje, wordt verzocht deze goed gemerkt af te staan voor 't goede doel. Hoop dat er wat komt, want als we op die paar schorre tweemaal per dag afgedraaide platen moeten hopsen, zal 't wat worden. Tussen twee en vier duiken mams en ik gezamenlijk via slapende mannen verblijven, diep in koffer ruim, waar we in schemerdonker na lang zoeken en veel moeite van de koffer meneer, allebei hutkoffers vonden, waren nog heel, staan op elkaar, maken excuus voor moeite en stijgen weer naar boven. Mams gerustgesteld dat de boel aan boord is.

Dinsdag, 29 Januari, 1946

Kunnen 540 Engelse sigaretten in rooksalon kopen voor fl. 7,0-- Geweldig! Infomerer naar verloren blikje sigaretten in "*Orderly Room*" oftewel kantoor voor "Repatriëerings dienst", maar natuurlijk: "*non-op request.*" Vandaar wordt de gehele lieve lange dag omgeroepen wie er allemaal mogen gaan ontbijten, lunchen, en dineren enzovoort, de mensen die via dit station op 't matje geroepen, je krijgt te horen dat je een telegram

kan halen, dat de “*Dry Canteen*” dan—en—dan opent, kortom alle mogelijke boodschappen mag horen en minder dan de helft van achter, daar we het grootste deel van de dag op ’t A dek huizen, waar je slechts een krakende stem van beneden hoort mummelen: “Attentie, attentie voor alle passagiers! Kraaaak----- bedankt”.

Ik ren als ik een actieve bui heb, naar het trappenhuis, waar je het ook mooi kunt horen, maar voor ik alle hekjes over ben (wij liggen tussen de sloepen, die op hun beurt weer buiten boord hangen, heerlijk hoog boven de zee zonder reling).

Sta ’s middags uren in de rij voor de *Dry Canteen* om vruchten of water, amandelen, koekjes in te slaan. Nog net op tijd voor het avond eten. Wij zorgen altijd zo te komen, dat alle mensen hun soep al op hebben (wij eten nooit soep). Iedereen die te laat komt krijgt het voorgaande gerecht niet meer en je krijgt pas een nieuw gerecht als iedereen van de zaal klaar is met het voorgaande, “t is net zo ’n kostschool.

Claar en ik zitten aan leuke tafel met Jo Zeemans, Edith Meyer nog twee meisjes en Mevr. Bouchez, een reuze leuk mens (zelf grote kinderen in Holland). Wij mogen altijd haar mok gebruiken om een paar slokjes water te drinken. Zij kan enig plagen en was vast vroeger net zo ’n *brandal*⁹ als wij zijn. Clear en ik eten meestal samen een portie aardappelen of andere dingen, die erg machtig en niet lekker zijn. Jeppe en de andere jongens kennen ons al en verwennen ons met onze lievelingsgerechten. Mams in de eetzaal, eerst klas, heeft vast niet zo’n geweldige service.

(Minderen ’s middags behoorlijk vaart, daar we anders te vroeg in Colombo aankomen en meer havengeld moeten betalen)

S’ avonds naar filmvoorstelling, mooiste stuk gereserveerd voor corveeërs, wij vlak achter streep, onze kussens neergelegd, en wij rondjes lopen, na eerste rondje, waren ze al op zij geschoven, na 2de zaten mensen op stoelen voor ons, wij weer voor hen geschoven, waren juist gedoemd plus minus half uur te blijven zitten, gelukkig, Jo en Edith bereidt er op te letten, zodoende wij onze tien rondjes kunnen beëindigen. Om acht uur begin van voorstelling aan weerskanten van doek, stampvol mensen, zaten zowat op elkaars schoot, na een kwartier al slapende ledematen, zaten ontzettend benauwd, hingen van een of andere kant, zaten vrij grote corveeërs voor ons, hadden na afloop stijve nek van ’t om hoofden heen kijken, eindelijk afgelopen, zucht van verlichting. Zagen nogal flauwe film van Micky Rooney z’n perikelen op college. Waren finaal versuft, hadden plan om direct naar bed te gaan, doch kwamen met Jeppe boven op sloependek terecht, versmachten van dorst, (hadden geweldig gerond), en nergens was natuurlijk water te krijgen. Niets liep er (’s morgens van 6 tot 7 en ’s middags van 5:30- 6:30 loopt enkel de zoet waterkraan, de tijden om je was te spoelen!). Doch Jeppe

⁹ Maleis; deugniet

vond gelukkig een 24 uur– lang lopend waterkraan, zodat we ons konden lessen.
Heerlijk uitgewaaid met z’n drieën en fris naar bed.

Woensdag 30 Januari.

Tijdens zonnebad kennis gemaakt met enige ander zonnebaders, o.a. telegrafist, horen later dat hij “lieveheer beestje” genoemd wordt. Jonge jongen nog, was eerste reis, tijdens oorlog in Holland verstoep gezeten. Horen later dat hij Kees Jungerius heet. En Lange Wim met de Alpinopet, vertelt over concentratie kampen in Duitsland, vaart als stuurmansleerling, verft ’t schip aan alle kanten op. Plakregel ¹⁰. Ook gepraat met zeker Brok, lijkt ons nogal drinke–boer (machinist), erge sarcastisch, wil wel flesje limoen voor ons in koelkamer zetten, daar het prikkelwater dat wij lauw van de *Tea Canteen* halen, gewoon niet te drinken is.

Gehele dag gewoon niet tot schrijven kunnen komen—steeds aanspraak, hopeloos.

Eerste stuurman plaagt ons met ons steeds naar de tijd vragen op A–dek (nog zijn wij meestal te laat!), wil voortaan dubbeltje hebben voor iedere keer dat we ’t vragen, zo’n arme drommel! Maar nu vertelt hij ons iedere keer, wanneer hij ons ziet, hoe laat het is behalve indien wij hem eerder in de gaten hebben en ’t hem toeroepen.

Wij waren laatst al op 60 cent. Wij maakten ervan, dat wij liever een reep chocolade wilden hebben. Iedere keer dat we hem zien is het gewoon een wedstrijd om hem voor te zijn. Bij lunch, drama, hadden omroep natuurlijk weer niet gehoord, waren 20 minuten te laat, jongens hielden ons voor de mop tegen, kwam akelige hofmeester Dekker erbij die ons botweg terugstuurde, wij hevig gepikeerd natuurlijk, konden pas volgende tweede ronde aan de beurt komen om 1 uur. Hadden nogal veel gesnoept, zodoende Clair alleen maar naar eetzaal om chocoladevla te halen. Zat aan tafel met vreselijk veel etende, dikke, marine vrouwen en zij mocht niet eerder haar nagerecht hebben voordat zij hun derde portie naar binnen geslagen hadden. Clair kreeg viermaal portie eten wat zij viermaal weigerde. Toen vroeg zij nog een portie voor mij als zieke vriendin, moest beloven binnen 10 minuten borden terug te brengen wat wij gezamenlijk binnen de tijd volbrachten.

Ik kreeg boodschap voortaan brief van de dokter te tonen om eten boven te brengen. Zal gebeuren, Mijnheer de Burgermeester!

’s Avonds aan tafel hebben we hem heel opgewekt met stralende gezichten goeden avond gewenst (wij waren prachtig op tijd natuurlijk) en Dekker aan ’t blozen, waarop de gehele tafel hem aan ’t plagen sloeg hierover. ’s Morgens om vijf uur opgestaan, zie de lichtjes van Colombo steeds nader komen, feeëriek gewoon.

¹⁰ (?)

Om zes uur bij zonsopgang stoomden we de haven binnen, stond op A dek, maar heb boven op brug weten te komen, had daar een pracht uitzicht op alle manoeuvres gehad, P.F.D.M werden gehesen (de letters van S.S. Johan de Witt) ook Q (quarantaine)¹¹. We werden gezellig door een sleep in de goede richting geduwd en kwamen keurig in het rijtje van andere schepen te liggen.

Colombo heeft een geweldige haven, hij lag aardig vol. Een Engels vliegdekschip viel op door zijn merkwaardige vorm. Vlak achter ons lag een Amerikaans vrachtschip, dat in de ochtend nog vertrok en zo enig tegen de middag vertrok onze S.S. Noordam, waarop enkele Bataafsche corveeërs, maar hoofdzakelijk Medanse evacuees zaten, naar Holland. Ook de S.S. Sibajak lag in de haven, werd geladen met Engelse troepen die weer naar Engeland getransporteerd worden. De “Sibajak” vertrok vlak voor ons uit Colombo tegen zonsondergang, was een prachtig gezicht. Wij troffen pracht weer de gehele dag. ‘t Schip lag niet aan de kade, de bemanning ging dan ook met passen, indien ze een jaar geleden tegen pokken gevaccineerd waren, met de motorsloep naar de kade. De haven krioelt van leuke kleine motorbootjes, die gewoon door ‘t water snellen, ‘t was een heerlijk gezicht, ik was wel jaloers dat wij niet van boord mochten, zelfs niet wat rondvaren in de haven, ‘t was gewoon om overboord te springen. Onze Schattebout valt bij terugkomst in het water – geweldige sensatie!

In de middaguren blaasband aan boord geweest (Eng), hadden een geweldig vermogen, gaven wel gezellige deuntjes ten beste. Claar en ik kregen echte al gauw heimwee, kropen maar weer naar boven.

Vertrek uit Colombo na zonsondergang was ook weer een pracht gezicht, al die verlichte schepen in de haven waar we langzaam uit schoven. Sommige hadden zelfs verlichte loopplanken, ‘t gaf een idee van water feest. De verlichte Sibajak voor ons uit gaf de koers aan, we bleven kijken tot we de laatste lichten van Colombo zagen verdwijnen en gingen verkleumd (er stond een flinke stormwind) in de gang zitten die langs de hutten van onze moeder loopt.

We besloten nu eens flink op te schieten met de dagboeken, maar niets hoor! Daar kwam de Captain van de Engelse troepen aan en nodigde ons uit in zijn hut wat te komen drinken. Keurige hut, dronken gin uit wastafel glaasje, kwam later nog een Engelsman, gezellig geboemd, zij hoopten dat ze Southampton aan zouden doen, dan werden zij daar gelijk afgezet. Hadden behoorlijk wat drank ingeslagen en vertelde dat Engelse meisjes (net als wij) in Brits Indië werden verwend.

‘t Schip stampte en wiegelde behoorlijk, maar ik denk dat de gin het bij ons er ook well toe heeft bijgedragen, dat we niet te zeker om tien over twaalf naar beneden liepen. In ‘t trappenhuis kwamen we tweede stuurman Pieters tegen, nu hadden dolle pret, maar

¹¹ Sein vlaggen

liepen hem natuurlijk met dooernstige gezichten voorbij. *This is the end* van een veelbewogen dag.

Donderdag, 31 januari, 1946

Beatrix verjaard. Promenadedek aan beide zijden versierd met seinvlaggen, s' morgens kinderfeesten, leuk voor ze, na afloop, wijnutreiking, 's avonds geweldige dansavond. Groot fiasco aangezien 1^e, muziek bestond uit 1 ½ jaar lang afgedraaide platen, waarvan de meeste nog tweemaal moesten gespeeld worden, 2de absoluut geen leiding, er danste alleen een bepaald stel mensen (bakvissen met corveeërs en de ouder mensen (gedegene echtparen) die doorlopend met elkaar bleven dansen. Er omheen stond een wel tien persoon dikke laag van kijkers (kinderen, meisjes en volwassene). 't Was meer dan pet.

Wij verhuisden maar weer naar B dek, gingen tegen halftien nog eens kijken, ze waren ondertussen ook aan stuurboordzijde gaan dansen, zo deden Clair en ik ook nog wat dansjes. Voor halftien van Wim met alpinopet glaasje limonade gekregen, corveeër Cohen kwam levensmoe erbij, wekte bepaald ons medelijden op, jongen die de andere jongens werk laat doen, daardoor laten ze hem links liggen. Heeft z'n moeder in oorlog verloren, misschien toch wel zielig geval. Hij kwam flesje bier vragen aan Wim Witveld, wat deze hem echter niet kon geven. We raadden naar onderlingen leeftijden, hoorden dat Cohen pas 17 was, en dan al alleen 't leven in, ik hoop dat daar iets van terecht komt.

Na deze geslaagde dansavond met Jeppe Clair gezocht, alle dekken langs geweest, onvindbaar, vind maar naar. Tenslotte haalt Jeppe bank en gaan we samen op A dek zitten, zien ten lange leste Clair, die ons weer overal gezocht heeft, langs komen, als drie kleine kleutertjes gezellig zitten kletsen.

Vrijdag, 1 Februari, 1946

's Morgens halfelf weer koffie geschonken, voortaan, om de dag warme chocolade of koffie (helaas vaak gootwater), wij meisjes schenken deze heerlijke lafenis op vier plaatsen op 't schip zodat de mensen in niet te lange rijen behoeven te staan. Natuurlijk weer slampse mensen, die bang zijn een druppel te weinig te krijge. Bah!

Gisterenmiddag stilletjes paar pakjes sigaretten (ook Clair) in hut van Jan de Vries gelegd. Van morgen riep hij ons bij zich en vroeg of ik zo ondeugend was geweest, nodigde ons uit 's middags om kwart over vijf bij hem in de hut wat te komen drinken. Krijgen ieder een heerlijk plak chocolade en drinken half limonade half bier "*imitation of Singaportje*" genaamd, heerlijk! Echt gezellig met hem gepraat, zien schattige foto's van zijn vrouw. Kregen ook leeg "*Gold Flake*" blikje waar we stoer onze ordinaire

*Semangats*¹² in presenteren. Om 6:45 met 2de ronde gegeten, jongens dachten al minstens dat we overboord gesprongen waren. Dekker zei er niets eens iets van, maar hadden ons antwoord klaar “Geborreld bij de Kapitein!” Zat aan volle tafel met vele kleine kinderen, kregen weer slinks extra pisang. Jongens hadden onze bordjes bij eerste ronde al klaargezet steenkoud geworden. Tante Mies pikt ’t vlees. s’ Avonds weer ijverig in gang bezig met schrijven. Telegrafist (Kees) komt praten, later ook Jeppe erbij, ze beiden heerlijk geplaagd, horen Kees “mooie’ naam, is twee en twintig. Tegen negen uur praat Claire met maître d’Hôtel (van Vers) die ons in zijn hut uitnodigt (naast hut van de moeders) assistent maître (Timmerman) ook aanwezig, valt best mee, had neef van Clair beloofd wat op haar te letten. Op heerlijk verende bank gezeten, echte vermouthe (Cinzano) gedronken, 11:15 naar de bedde. Echt gezellig met hem zitten praten.

Zaterdag, 2 Februari, 1946

Halfzeven heerlijk gegymd op A-dek. Om 7 uur o.l.v. mevrouw, maar halfuur eerder van twee Engelse stokers, geven ons weer geheel andere oefeningen, waren bijna klaar, toen kapitein hem naar ’t luchtgat weer in stuurde terwijl hij ons vertelde dat het Hoofd v.d. Engelse troepen sterk verboden had, dat de bemanning enig contact met de passagiers zou hebben, ’t lag in ’t geheel niet aan hem (nu wij weten wel beter!) we moesten maar zoveel mogelijk plezier maken als we wilden, maar onder elkaar. Hij had het geval al enige ochtenden vanuit zijn badkamer raampje staan bekijken, kende zijn pappenheimers! Zo’n snoeper!

’s Morgens boven afgehaald, daardoor heerlijk geen sloepenrol, koffie geschonken. Drama in *toko*¹³ gehad, wat onze gehele dag verknoeid heeft. Hadden van lui gehoord, die clandestien blikjes melk van hem hadden losgekregen, dus wij gisteren ook geïnformeerd. Konden ’s morgens lege kist halen en deksel, lang niet gek. Konden om een uur blikjes halen, wij er heen, van Vers stond daar en vroeg wat we wilden, wij natuurlijk “chocolade,” winkel man deed zo raar, vroeg tenslotte wat we wilden, nu, wij wisten niet anders dan de waarheid te zeggen. Neushoorn sloeg met zijn hand op tafel, vloekte en schreeuwde tegen ons dat hij evenwel zijn ontslag zou krijgen, met van Vers als getuige. Wij verbleekten, gelukkig knikte maître ons vriendelijk toe, kregen we onze blikjes. Ik weet niet hoe vlug wij uit de *Dry Canteen* weg waren.

Van tevoren had hij in bijzijn van van Vers nog een opmerking gemaakt over mijn zonnetoilet (badpak met daarover shorts en bolero), van die morgen, waar hij toen ook al aanmerking op had gemaakt. Ik had die kerel wel een klap in z’n gezicht willen geven, zo’n onbeschaamde vent. We besluiten in het vervolg niet meer heen te gaan. Liggen de gehele middag in de zon erover te ielen (?), kijken hem steeds weer in z’n gezicht, daar

¹² Type sigarette verkocht onder de Japansche bezetting

¹³ winkel

hij boven ons ligt te zonnen. Willen eerst nog met maître erover spreken, maar doen 't niet, daar we de boel er waarschijnlijk maar mee verergeren.

Clair is gehele dag dood beroerd, verkouden, hoofdpijn. Arm kind. Ze ligt 's morgens onder wollen deken op dek, iedereen vraagt of ze zeeziek is, zij natuurlijk razend.

's Avonds vanaf halfacht weer dansavond in de namaak boksring aan versierde stuurboordzijde op 't promenadedek. Weer zelfde geslaagde kattenmuziek, ging even met Claar kijken, werd ten dans gevraagd door neef van Mevr. Oudvorst, bijgenaamd Jongvorst, van wegen z'n eeuwige jeugd. Heel klein kereltje, ben wel een hoofd groter (zal wel reuze contrast zijn geweest, met lange Wim van vorige dansavond). Hij danst wel vrij goed; hij moest om acht uur aan dame verschillende dingen over gestorven echtgenoot vertellen. Jeppe tikt mij af.

Claar ondertussen weer onder deken gekropen.

Met Gonne en Corrie naar 't A-dek gesjouwd, zelfs daar niets te beleven. Jongvorstje komt weer terug. Ik heb erg pijn aan mijn, een week geleden, verstuipte voet. Afschuwelijk gewoon, kan dansen niet lang uithouden.

Hij vist naar wasmeisje nota bene! Kan eens per week alles laten wassen en strijken, is als werkend passagier aan boord. Ga er tenminste niet op in.

Bemanning ditmaal niet uitgenodigd voor dansavond, verschillende lui van hen er twee à driemaal uitgestuurd door Kaptein of Schattebout. Slagen toch tot 't laats gedanst. Met sneeuwballen dans, als eerste dame gevraagd, was gewoon moeilijk om jongelui te vinden. Er was iets meer leiding maar over 't algemeen weer passieve stemming. Tijdens pauze geluisterd op voorschip naar muziek en zang van bemanning. Zij hadden pret. Konden zij maar eens voor ons spelen! Na afloop nog even met Jongevorst gepraat, was erg moe en slaperig, belandde bij tante Mies en Clair, hij bracht ons heerlijke hete koffie. Wilde z'n leeftijd niet zeggen, deed erg geheimzinnig mee, gek voor een man! Vragen morgen we aan z'n Tante. Slaap als roos!

Zondag, 3 Februari, 1946

Onze moeders hebben drama met oude Jodin. Zijn zelfs in optocht naar 't kantoor van de Repatriëringdienst gebracht waar de zaak met gesloten deuren werd behandeld. De volgende dag kende 't gehele schip natuurlijk 't verhaal!

Er was namelijk kwestie van opschuiven van de boel van Jodin. Mevrouw Zeeman zei op een gegeven moment "jullie Jodenvolk" waarop de Jodin aan 't schelden sloeg en haar met een mok op 't hoofd sloeg. Mams wist verdere ongelukken te voorkomen waarop de Jodin huilend naar Kapitein rende die haar weer overdeed aan een lagere hoogheid, die weer aan een lagere, tenslotte kwam ze bij de dokter terecht, die dezen betrokken dames met respectievelijke getuigen mee nam naar kantoor. Hier kalmeerde een rustige meneer de opstandige Jodin, gaf ze zelf toe, dat indien Mams niet tussenbeide gekomen

was, zij Mevrouw Zeeman hebben vermoord. De fanatieke is 70 jaar. Later in eetzaal waar ze wenend naar toeging, maakte ze nog veel misbaar. Ze zit nu echter niet meer in de weg! Wat een drama!

Horen dat Jongenvorst twee-en-dertig is. Lopen 's middags rondjes. Komen hem met slakkengang tegen en plagen hem met z'n waardige leeftijd. Hij is eerste stuurman en gaat met twee jaar op verlof naar Holland. Vader Hofmeester Goeree. Zetten hem ijsje af eerstvolgende keer dat dit voor de officieren gemaakt wordt.

Krijgen ieder plak chocolade van Maître d' Hôtel, sympathiek.

's Morgens zat ik alleen op A dek (Clair was onvindbaar), wol op te winden, kwam lange Wim bij me zitten. Hij had ons steeds al van onder zijn zonnebril zitten fixeren, voelde me opgelaten. Gelukkig kwam Jeppe er gezellig bij zitten. Even later Witveld naar z'n hut geroepen kwam al gauw z'n matje oprollen, daar hij aanmerking had gekregen over 't zitten bij een passagier, was aan ene kant wel wat opgelucht, maar vind 't aan andere kant toch wel zielig, wel voor hem. Hij probeerde nog afspraakjes voor 's avonds met mij te maken, maar ik antwoordde dat ik dat nooit deed.

Clara 's avonds erg kiespijn, zielenpiet.

Hebben 's avonds knusjes onder wollen dekens gelegen. 't Was echt koud, van onze latente tropenwarm is blijkbaar geen sprake, ben benieuwd wat dat in Holland moet worden. Nu lopen al veel mensen met jassen en vesten, ik blijf dat echter zo lang mogelijk uit te stellen, je verwent jezelf zo gauw. Later kwam Jeppe erbij. 's Middags heeft Kees Jungerius heel lief voor ons opgehouden, die ik zaterdag uit het broeiend hete ruim heb gevist. Jongenvorst vraagt nu of ik zijn was niet kan doen, vind het maar raar hoor. Clair helpt mij gelukkig. Hij heeft wacht in kantoortje van Maître d' Hôtel tot 2 uur 's nachts, hebben gelegenheid dat eens goed op te nemen. Jonge Oudvorst doet nu of hij 40 is!!

Maandag, 4 Februari, 1946

Bonen afgehaald (ben benieuwd of we ze nu eens zullen eten).

Protest ingediend bij Maître dat we met negen meisjes niet voor gehele schip bonen kunnen afhalen.

Chocola geschonken, grote was gedaan vanwege gehele dag zoet water.

's Morgens halfacht prachtig opaal aan bakboordzijde, de kust van Afrika. Ook toen we dichterbij kwamen bleef het een schitterend gezicht, we kregen zin naar het mooie witte strand te zwemmen. Ben eindelijk met mijn linkervoet opnieuw naar pil gegaan, aangezien er een pijnlijke knobbel tussen m'n middenvoet beentjes blijft. Na lang wachten, knijpen en drukken, en een stevige flanellen verband om gekregen, kan alleen nog maar mijn sandalen aan en moet rust houden. Voel mij wel genomen. Nu kunnen

we niet meer rondjes lopen, de enigste lichaamsbeweging die we hier nog hadden, wat zullen we dichtgroeien. Lekker op dek gegeten, Joppe brengt het voor ons boven. 's Middags fijn gerond, geslapen zelfs! Worden wakker en ontdekken dat we kop aan kop liggen met meneer, die was gaan verliggen.

Zien aan stuurboordzijde verschillend mooie kusten en groot Engels passagierschip passeren. Gezellig gepraat met buurman, heet Steenbeek, is 27 jaar, veel meegemaakt, had op Flores geïnterneerd gezeten. Hij ziet er veel ouder uit.

De zee is in de golf van Aden spiegelglad, je ziet geen ene witkop meer. 's Nachts wordt de klok voortdurend een half uur achteruitgezet. We schelen nu al vier uur met Java. Afschuwelijk wat een afstand al. 's Avonds zitten we ijverig in gang te schrijven. Kapitein komt praatje maken, vraagt hoe we 't Zaterdag avond vonden, hielden hem maar te vriend door te zeggen wat beter dan de vorige keer. Maakte goede beurt door te zeggen dat we meer van klassieke muziek houden.

Halen een mok lauwe limonade, beklagen ons bij Maître over de lauwe drank, krijgen heerlijk ijskoude limonade in echte glazen in onze schrijfkamer geserveerd, op voorwaarde dat we de glazen weer netjes bij hem terug zullen brengen. Alle mogelijke mensen moeten over ons heen stappen, zo ook Schattebout die ons uitnodigt in zijn hut een sigaretje te roken. Vroeg ons, wat we drinken willen, vragen half limonade en half bier. Hij vraagt ons direct of we dat al eens aan boord hebben gedronken, zo 'n gemene vraag! Gelukkig weet Claar het direct te redden door te vertellen, dat we dat samen in Batavia hebben leren drinken.

Heer van Alphen en vrouw (leider van ons transport), komen ook zaken bespreken, onze aankleding in Suez. Er gaan de eerste dag drie groepen van ongeveer 400 en de volgende dag worden de zieken voorzien. We gaan dus wel van boord gelukkig! Het zal een evenement zijn! Met de Kostschool een uitstapje te maken. We moeten alleen rekenen op een halve dag, degenen die hier niet toe in staat zijn, blijven aan boord. 't zal wel weer veel staan, wachten en queuen geven. Wij hebben allen een kaart en onze naam, geboortedatum moeten voorzien waarop staat, dat we niet lijdende zijn aan schurft, venerische ziekte, longaansteking of andere besmettelijke ziekte hebben. De dokter moet deze kaart ondertekenen, ben benieuwd of hij maar stomweg zijn handtekening zet of ons nog enigszins onderzoekt. 't Schijnt in verband te staan met ons debarkement in Suez.

Ook zijn we nu bijna allen voor de zoveelste maal geregistreerd, nu voor Holland. Weer moest alles uitgebreid opgegeven worden, of je terug naar Indië wilde, of je al huisvesting in Holland had, je werkkring, en salaris, enz.

Wij kregen ontzettend slaap en verdwenen dan ook al spoedig. Wilden glazen terugbrengen doch ontdekten dat ze weg waren; wij gauw naar maître en inderdaad

bleek daar dat hij ze zelf moederziel alleen had zien staan en ze daarom mee naar binnen had genomen, wij nog even zacht bij hem in hut gezellig gezeten.

Dinsdag, 5 Februari, 1946

's Morgens halfnegen passeerde we de "Oranje" die al weer op weg was naar Indië denkkelijk met troepen aan boord. 't Was een enig gezicht hem als een klein zonnen stipje steeds nader te zien komen. Het was eerst net een witte rots, in de verte leek 't schip prachtig grijs/wit, maar toen we elkaar naderde, bleek de Oranje, ook erg verroest. De grootte viel ons erg tegen, 't schip schijnt erg labiel te liggen.

Wij meisjes wilden dolgraag overstappen. Volgens Maître zal de Mij "Nederland" maar twee passagier schepen type "Oranje" aanhouden, de Rotterdamsche Lloyd "Idem". Er is niet veel over van onze grote koopvaardijvloot, het zal nog slechts een vrachtvloot blijven. Vele mensen schrijven het Nederlands Indië geheel af, afschuwelijk idee, ik heb toch nog wel hoop, dat alleen Java een slechte uitzondering zal blijven. Niemand weet echter hoe de toestand zich zal ontwikkelen, ik zou het alleen zo intens jammer vinden van ons mooie Java.

Vele koopvaardij officieren, (Clare trouwens ook), vertellen dat de beroeps marineofficiëren achter hun schrijftafels de oorlog slechts gevierd hebben terwijl de reserveofficiëren (meest officieren van koopvaardij) de kastanjes uit 't vuur konden halen. Ik wilde het eerst niet geloven, maar hoor 't nu van bijna alle kanten, een klap in m'n gezicht gewoon. Ik ben juist altijd zo trots geweest op de Nederlandsche marine.

Claar en ik allebeide van nacht in de buik gehad, waarschijnlijk van al te rauwe ijskoude gehakt dat we 's morgens van de koks in de keuken kregen. Proberen wat dieet te houden doch de gebakken lever bij het ontbijt leek ons echter zo gezond, dat we die niet durfden over te slaan.

Om elf uur 's morgens gehele bemanning (officiëren inbegrepen) bij kaptein op brug geroepen. Er werd hen verteld, dat ze in het vervolg absoluut niet meer met de passagiers gesproken mocht worden. Er was z.g. naar de Mij in Amsterdam getelegrafeerd of er deze reis een uitzondering gemaakt mocht worden, doch het antwoord luidde, dat allen zich strikt aan de voorschriften moesten houden. Nu werd er vroeger op een gewoon passagiersschip al gesmokkeld en nu zullen ze het nog een veel strenger doorvoeren! 't Idee om dat niet eens zelf in handen te durven houden. Onze Schattebout schijnt de aanstoker te zijn, die ook de kaptein in z'n macht heeft. Hij vertelde gisteren, dat hij het wel zo razend druk met alle mensen had, hij wel!

Allen worden nu zelfs met ontslag bedreigt, arme kerels, ze mogen ons alleen goede dag zeggen, wat ze dan ook honderdmaal per dag doen en als wij hen iets vragen, mogen ze de burgerlijke beleefdheid in acht te nemen. Voor ons ook intens saai, wij hadden daarboven zo vaak gezellig aanspraak. Jan de Vries zien we amper niet meer of hij doet

erg schichtig, en hij had in 't begin nog wel zo 'n bravoure. We horen de volgende dag dat de kapitein hem ook drie kwartier met meisje had zien praten en daar hij voor promotie staat, moet hij nu erg oppassen, arme kerel; hij zag er echt afgepeigerd en moe uit. Ik heb zo 'n idee dat ze juist door die strengheid het in 't geheim contact zoeken in de hand werken, het is weer net een concentratiekamp.

In middaguren gezellig met Gonne, Corrie, Adini gerond, later kwam ook Jeppe en Joop erbij. Met nog enige meisjes dikke kapitein in onderbroek en alpinopet op brug marcherende bewonderd, hij keek steeds of niemand van zijn mannen meisjes lastigviel, later kwam lange magere Schattebout (ook met ontbloot bovenlijf) er ook bij lopen. 't Was gewoon onethisch. We hebben ons doodgelachen!

Hebben gezongen, passeerde heel dicht de kust van Arabië, prachtig zonnig weer, eindigden met spreekwoorden raden. Waren tenslotte zo doorzond en suf, dat we er mee op moesten houden. We moesten onszelf een haar uittrekken, waarmee Gonne ons de toekomst voorspelde. 't Eerste wat je zei of vroeg, terwijl zij de haar bestreek, was het eerste wat je in je huwelijksnacht zou zeggen. Joop en Clare zeiden "dat griezelig". Ik zelf, "Houdt je netjes". Ben ik even fatsoenlijk.

Vlug in de eerste klas badkamer baden. s' Avonds om 8 uur weer film voorstelling, ondanks derde avond toch weer stampvol, zaten ditmaal geweldig op eerlijk gegapte rieten krukje, aan de achterkant van het doek. Zagen een echte flauwe showfilm, zogenaamd, 1945, ontzettend ouderwets, zonder verhaal, met circusvoorstellingen, erg langdradig, zijn dan ook om halftien van akeligheid weggegaan.

Was plotseling fris geworden en daar we zo stil zaten, kregen we het wel zo koud, zaten gewoon te bibberen, hadden echt zin in sterke borrel, in iets warms. Jonge Oudvorst belooft ons om tien uur hete mok koffie, maar om 11 uur nog niets. Hadden intussen gezellig met Joop aan reling zitten praten. Hoorden, dat hij als 19-jarige jongeling naar Indië was gekomen als leerling employee in Malangse later in 't Djembese rubber en koffieonderneming. Had vier jaar ontzettend eenzaam leven gehad, moederziel alleen, vooral de eerste jaren zullen voor hem erg geweest zijn. 't Idee om op 19de jaar al helemaal op je zelf te moeten passen en zorgen. Hij was gelukkig niet aan de drank gegaan, had 't laatste jaren wat beter gehad, maar kreeg toen weer vier internerings jaren. Ik kan me voorstellen, dat het hem niet erg speet uit Indië weg te gaan.

Zijn ouders leven nog in Stadskanaal. Pa is daar Dominee. Voor 't bekrompene schrok hij wel wat terug. Hij heeft nog een andere broer (planter in Deli), maar deze laat zelden iets van zich horen. Zn tweelingbroer is in mei 1945 overleden, tengevolge van motorongeluk, dat hij opliep in dienst van de Binnenlands Strijdkrachten. Hij was ook weer een gewoon sprekende jongeman, waar je je niet bij behoefde op te schroeven. 't Was een uur voor we 't wisten.

Woensdag, 6 februari, 1946

's Morgens via radio omgeroepen dat geheel Nederlandsch Indië geëvacueerd zal worden. Ik had de gehele morgen een klap op mijn hoofd gevoel, voelde me als geslagen. Als ze maar flink de boel aanpakken daar. In Celebes, waar 't eerst nog goed was, beginnen in ze nu ook alweer hun kop op te steken. Waar willen ze alle vrouwen en kinderen onderbrengen in hemelsnaam! Wat boffen wij dan misschien nog, dat wij nog op 't moment zijn gegaan dat de evacuatie nog vrijwillig was. Nu zullen ze de schepen wel helemaal voor stoppen. Afgrijselijk gewoon.

's Morgens gerond, geheid. Warmwater en melk van Joop gekregen. Hij werkt in de eerste klas pantry, moet al het eten opscheppen en kan ons 's morgens van kokend water voorzien, lang niet gek! Smaakte heerlijk, was een echte opkikker. 's Middags heerlijk gerond, Jeppe erbij, hem heerlijk geplaagd, willen graag zijn opinie horen over ons! Vragen aan telegrafiste om klein koperen knoopjes. Hun donker Europeesche pakken hangen in de zon, jammer dat we geen schaar bij ons hadden.

's Avonds weer heerlijk rustig in gang zitten pennen, nu eindelijk eens bij. 's Middags toen ik in mijn kleren in 't ruim haalde om te gaan baden, aldaar grote opschudding. Mocht gelijk niet meer weggaan. Er was n.l. weer eens iets verdwenen uit het voorgedeelte van sectie E3. Er wordt wel zo schandalig gegapt, o.a. een zak met vier paar nieuwe schoenen, dozen poeder, kleren enz. Clair vond laatst haar jurken netjes op de grond gedeponneerd en de hangertjes weggepikt.

Nu was er een nieuwe blouse van de sectie-commandante verdwenen. Resultaat koffer onderzoek!! We moesten alle *barang*¹⁴ openzetten. Daar komt de commissie van onderzoek. De heren de Groot (Knoop Officier), de Jong (Hoofd van Militaire politie), en van Alphen (hoofd van Transport). Ze duiken enthousiast in onze koffers, alles werd overhoopgehaald (goed voor de kakkerlakken), resultaat, natuurlijk nihil. Vanavond s' avonds tien uur politiedienst, twee uur lang, waaraan iedereen aan mee zal moeten doen, ook de dievegge, de kans van haar leven. Claar biedt direct aan dat zij wel 's nachts wil wachtlopen, ze slaapt praktisch niet, slaat geweldig figuur. 't is toch eigenlijk bij de beesten af, dat de mensen nu nog zo van elkander gappen. De kapitein en Schattebout komen 's avonds herhaaldelijk langs, met *flashlights* en opgewonden gezichten kennelijk op jacht. Knikken ons vriendelijk toe, Boe!

Donderdag, 7 Februari, 1946

Horen van reuze rel gisteravond op voorschip. Doodzonde dat niet hebben aanschouwd. Bemanning (lager) organiseerde muziekavond met muziek en zang (twee trekharmonica, mandoline). Vele passagiers komen luistern. Er werd zelfs na enige tijd, geanimeerd gedanst, maar dat konden de hoogheden natuurlijk niet toestaan, er was veel te veel stemming. Zo trok het span met *flashlights* gewapend op de dansenden af,

¹⁴ bagage

rukte meisjes aan de armen de dansvloer af, verblindde de dansers en mompelde enige verwensingen. Verschillende meisjes kwamen na enige tijd echter weer terug, werden weer er uitgestuurd, tot driemaal toe! De kapitein en Schattebout werden uitgefloten en gezongen met “Heil Hitler” en “de Groot is met zijn gatje in t water gevallen!” En de sterren konden er niets tegen beginnen. Prachtig zal ’t geweest zijn!! De meisjes die erbij geweest zijn, waren enthousiast, en fel tegen de kapitein.

Vanmorgen hoorden we dat verscheidene van de artiesten boete van wel fl. 100 hebben gekregen, ze zijn allen op ’t matje geroepen, kregen te horen dat ze nooit meer zo stout mochten zijn en hen werd gelast hun muziekinstrumenten in te leveren.

De gehele bemanning staat echter achter hen, ze delen de boete, de instrumenten worden natuurlijk niet ingeleverd en ze gaan allen rustig door! Verscheiden van de officieren durven nu alweer met ons te praten. Ze zijn allen des duivels. Velen hebben hun ontslag al ingediend of gaan uit zichzelf in Amsterdam van boord. Wij vroegen al of ze in Suez niet konden gaan staken, maar dan zou ’t muiterij zijn.

’t Gerucht gaat, dat de Engelse zaterdag avond een band in Suez aan boord laten komen en dan ook de bemanning tot deze dansavond uitnodigen. Prachtig zal dat zijn. Vandaag is het al veel frisser aan boord, in de middaguren hebben we maar even in zwempak kunnen zonnen, moesten we later onder een geleende deken warm worden, Joop brengt ons heel liefderijk een mok warmen koffie.

Onze ruimbagage en adres en verzending worden geregistreerd. ’t Begint nu alles al veel meer vaste vorm aan te nemen, griezelig ver weg is Indië. Dagelijks worden er rissen namen van mensen omgeroepen voor wie een telegram is aangekomen. Claar en ik luisteren steeds tevergeefs. ’t Zou zo enig zijn eens iets uit Holland te horen.

Politiediensten in de sectie zijn nu weer ingetrokken vanmorgen, ’t was tot klaarheid gekomen, de blouse is echter niet terecht. Ik denk dat een te groot percentage van dames geweigerd heeft ’t te doen. De aanvraagster was n.l. de grootste dievegge in de keuken in het kamp ADEK!! Boontje komt om zijn loontje.

’s Avonds van 8- 10 denkelijk de laatste dansavond aan boord. Zijn beiden zelf niet gaan kijken. Hadden meer dan genoeg van de beide vorige avonden. De stemming was ook weer even saai, hoorden we later. Bovendien zit ik nog met de ellendige dikke pijnlijke voet.

Clara moest nog vele brieven schrijven, morgen om vier uur ’s middags, sluit de post voor Suez. Wij hebben beiden elkaar een lange brief naar ’t nieuwe adres in Holland geschreven. Natuurlijk een reuze onzin brief. ’t Waaide op een gegeven moment zo hard op A—dek dat mijn gehele epistel wegwoei; hij kwam op B dek terecht, plakte daar op ’t dek. Ik brak mijn nek haast bij ’t afrennen van de trap. Op B—dek gekomen zag ik geen brief meer, maar jawel hoor, daar hoorde ik wat klapperen en daar flapperde hij onder

tegen een sloep aan. Ik de reling over en ik had hem weer hoor! 't Geval was alleen wat verkreukeld.

Jeppe kwam bij ons liggen en toen hebben we hem maar gelijk geprest ook een stukje in onze brieven te schrijven, we deden er eden op, dat we het niet voor verzending zouden lezen, dat hij dus makkelijk zijn opinie (of die goed of kwaad was) over ons kon schrijven, daar hij dan hoog en droog in Groningen zou zitten. Na lang mopperen en piekeren kreeg hij opeens de geest, vroeg zelfs nog een randje papier erbij. 't Was enig! Hij schreef deze brief precies over, een echt kind nog, maar leuk dat hij het deed.

Om negen uur 's avonds hebben op B-dek gezellig met Joop zitten praten, begeleid door de schorre muziek van de zogenaamde "Johan de Wit" band. Joop verkleumde gewoon van de kou, we hebben hem heerlijk geplaagd.

Vanmorgen hingen er vele donkerblauwe uniformen en jassen in de zon. Er zaten prachtige koperen knopen aan. Iedere officier vragen we nu van het kleinste soort knoopjes voor onze nieuwe truien. Clara en ik zes, heel bescheiden.

's Avonds na het avondeten hebben we ons eerste ijsje gegeten bij Hofmeester van de eerste klas, V.D. Poel, met de 2 andere zusjes van Clair. Hij had nog dienst, stopte ons in zijn hut waar de glazen al klaar stonden en verdween weer. Clair liet in haar acht kantje lange brief aan haar neef Lou in Badhoeve lezen. We hebben hem daar gezellig, op zijn bed gezeten, behandeld.

Clair ziet ontzettend tegen Holland op, en heeft 't ook op andere punten vaak erg moeilijk. Zij doet altijd reuze vrolijk en is vol grappige en gekke gezegden, maar 't is meer een masker van haar, zij is toch serieus genoeg. Ook met tante Mies hadden we 's middags een ernstig gesprek. Zij is weduwe, heeft haar zoon verloren in 1943, in Australië als vlieger, verongelukt. Zij heeft nu nog een grote dochter in Holland die 't gedurende de oorlog jaren ook erg moeilijk heeft gehad, en nu oergezellige, opgewekte brieven aan haar moedertje schrijft. Zij las es een stel voor.

Mevrouw Bousché is een zeer bewonderingswaardig opgewekte, lieve, hartelijke vrouw, zit zelf nog vol gekke ideeën; aan tafel hebben we met haar altijd de grootste pret. Zij gaf ons een boekje, "Het Jaar Rond" van Oort en Mackenzie, 't behandelt de levensproblemen. Zij heeft bepaalde gedeelten voor ons aangestreept, die we lezen moeten.

Vrijdag 8 Februari, 1946

Vandaag gehele bemanning in donkere pakken, behalve het civiele personeel. Het geeft je echt een beklemming, al dat donkere gedoe. Wij vinden het net lieden van een begrafenisonderneming en vertellen het de bekende ook, sommige werden razend en zeiden ons dat zij in 't blauwe en niet in 't zwarte waren. Wij lachten hen uit met hun dikke pakken en trokken toch weer naar 't A dek, maar er was een koude avondwind

zodat ik mijn shorts maar vlug verwisselde voor een langen broek en we twee dikke wollen dekens nodig hadden om warm te worden.

Ik heb zo de P...., dat mijn voet nog niet normaal is, anders zouden we nu zo heerlijk kunnen rondrennen. Tegen de middag kwam de zon door en hebben we in de middaguren nog even kunnen zonnen. 't Waait nu behoorlijk hard. Alles moet je vasthouden (kussens en dekens), anders gaat 't overboord. De zonneschermen werden weggehaald. Clair en nog een ander meisje kregen hierdoor een grote balk op hun hoofd. 't Andere meisje heeft een lichte hersenschudding, Clair alleen een flinke buil en hoofdpijn.

We schonken chocolade met larves (?), smaakte afschuwelijk muf. Joop was niet in de pantry, teneinde raad vroegen we een lekker kopje koffie aan de Maître d'Hotel en hij nam ons mee naar zijn hut, bestelde koffie en ging weer aan 't werk. Wij hebben heerlijk op zijn verende bank zitten breien. Mochten vanmiddag dan ook weer terugkomen, maar 't was zo gauw zes uur (avondeten) dat we er niet meer toekwamen. Toch echt aardig van hem zijn hut te onzer beschikking te stellen.

Alle mensen zie je in dikke truien, voor zover ze nog bezitten, jassen, ook dekens op 't dek en in alle toonaarden hoor je "wat koud", maar Claar en ik hebben 't niet zo gauw koud.

Om vier uur ging ook het civiele personeel in 't donker, ook de stewardessen. Zij dragen nu allen donkere jurken, met wit kanten kraag en manchetten en witte schorten, precies of je bij 'n hof zit. We zijn direct onze Frans Becker van D7 gaan bewonderen om vier uur, en hebben hem verteld dat hij er erg mooi uit zag zo, maar hem toch liever in wit tennis tenue zagen.

Uit protest hebben wij, na 't baden, witten jurken aangetrokken (ik een van Claar geleend) paste precies, we hadden alleen een hemd aan en droegen los een wollen jasje op. Alle mensen zag je dik ingepakt verkleumd over 't dek rennen, ze kregen het zelfs al koud bij onze aanblik, we hoorden kreten van "Moet je die meisjes zien! Ze hebben zelfs geen jasje aan", waarop ze hun eigen kragen opzetten en rilden!!

Vele mensen zien er echter zielig, armoedig, koud uit, velen kunnen het 's avonds niet meer uithouden op de dekken. De eetzaal zijn buiten de maaltijden nu ook opengesteld als zitkamer.

In de Rooksalon wordt om acht uur een lezing gehouden over "Sport in Nederland", was wel aardig, maar stikvol, je moest steeds staan, tenslotte kwam ik op de piano terecht, had een zitplaats gelukkig. De sport meneer verteld meer over sport in Nederland van voor de oorlog; hij had zelf in Indië gevangen gezeten.

Zaten 's avonds weer in de gang onze boeken bij te houden, toen meneer de Groot ons uitnodigde in zijn hut te komen zitten; hij had zelf nog werk, kwam er later bij zitten

lezen. We kregen een warm kop thee en hij bood ons zijn hut voor na ons avondeten in 't vervolg aan, toch wel echt aardig. Ik schreef er rustig in mijn dagboek en Claar breide. Mijn tweede patroon loopt ook alweer vast. Ik begin echt de moed wat te verliezen, of ik ooit nog weleens een blouse klaarkrijg. Mams paarse schiet al reuze op, is bijna af.

Aan de ene kant voelde ik mij een beetje verraadster tegenover de bemanning, maar aan de andere kant is hij tegenover ons altijd even vriendelijk en correct. 's Middags kregen van de heren Oers en Timmerman een zuurbal.

Fransje Bekker kwam ons een extra stuk vlees brengen en zette zelfs Clair even schaakmat. Claar heeft 's middags nog even met Joop op 't achterdek gezeten. Hij natuurlijk met z'n arm om haar heen (ik denk dat hij 't koud had) ze voelde zich opgelaten. Hij zei da hij mij aardig vond, enfin, ik vind hem wel prettig maar hij is op een bepaald gebied zo listig, lastig gewoon, je kan hem ook zo alles laten doen, lijkt me niet een sterk karakter, maar kan mij natuurlijk best vergissen.

Kwam 's middags weer bij ons zonnen, Jeppe ook. Joop zorgde voor hete koffie, zalig. Na lezing ter ere van Zoes' 13de verjaardag, picknick in ons gangetje, van blikje haring op de boterham, waren met heel stel, ook de Oudvorsten, Tante Mies, de Nobels. We stonden met z'n allen heel stil en gezellig te smukkelen en jawel, hoor, daar kwam de Kapitein! Hij dacht natuurlijk alleen ons tweeën te vinden en keek dan ook heel verbaasd de gehele gemeente aan. Vroeg of we niet genoeg te eten kregen en waarschuwde ons dat vis in Holland erg schaars was, zo'n zinnige nek!

Wij vroegen hem direct om koperen knopen, ook later de Groot. Alles wat maar een uniform draagt vragen wij om knopen. Wij hebben, wat je een knopen complexe kunt noemen.

Na onze picknick rende wij het Promenade-dek op en neer aan de koude stuurboordzijden in gezelschap van Hans Knosse tussen ons in over het promenadedek gerend. Heerlijk was dat. De wind prikte gewoon in je gezicht, we tintelden. Hierna hebben wij tot bij half twaalf in onze gang zitten pennen.

Claar slaapt nog steeds aan dek, ik ben benieuwd hoe lang zij 't nog volhoudt.

De boot loopt halve kracht dan zijn we met daglicht in Suez, onze Parijse modemagazijn.

Zaterdag, 9 Februari, 1946

Tegen 6 uur stoomde we de baai van Suez binnen, 't was weer een fantastisch mooi gezicht- de bergen, lichten van de stad en weer een buitengewoon mooi zonsopgang. De dokter kwam aan boord, direct ook verscheidene bootjes met Arabische verkopers van lelijke leren koffers, handtassen, poefen, portefeuilles, wel bedrukt met de Egyptische oudheden, ze waren grof afgewerkt. Heel weinigen konden maar iets kopen echter.

We horen dat de Noordam nog gekleed wordt en er zodoende geen plaats voor ons aan de kade van Adabiya is. De Oldenbarneveld en Boissevain waren ook vlak voor ons hier, ik vrees dat de stock wel aardig geslonken zal zijn. Ik reken maar op hobbezakken, C&A jurken, probeer me er maar niets van voor te stellen, maar onwillekeurig heb je toch nog wel verwachtingen en vooral 't idee, dat we van 't schip afkomen, is al een heel ding. 't Is een echt uitje voor ons kostschool kinderen. Door de Noordam blijven wij tot 5 uur 's middags in de baai liggen en stomen dan naar Adabiya.

't Aankleden begint morgen, de letters A t/m H (F & G uitgezonderd) vallen onder de eerste groep van 450. We krijgen onze tickets hiervoor. Wanneer we morgen weg zijn krijgt de tweede groep (400) deze en de laatste 200 en zieken worden Maandag geholpen. Zodoende kan er niet gesmokkeld worden.

Direct na reveille van zes uur werd omgeroepen dat het 10°C was en de moeders en voogden van kinderen hun kinderen warm moesten aankleden en anders van de dekken weg moesten houden.

Later hoorden we dat 's avonds de temperatuur ook al tot 13 °C was gedaald.

Werd tegen 11 uur heerlijk zonnig, hebben eerst onder deken later in plastron en shorts kunnen liggen. 's Middags met Jeppe en Kees en Joop gepraat en gerond.

De Groot komt ons, heel lief, ieder twee grote koperen knopen met een anker brengen. Ik klamp onze dikke Engelse captain aan, eveneens voor knopen, hij belooft ons er twaalf. Joop stopt ons een blikje melk toe. Later in de middag veel killer, maar moesten tot halfzes wachten op zoet water om te baden.

's Middags grote schrik gehad. Tante Mies had Jeppe en Bert, onze tafel corveeërs portefeuilles zien bekijken, die Arabieren vanaf masten van hun kleine scheepjes met aanlokkende roepen toonden: "Kijken, Kijken Mooie waar"!

Nu hebben wij zevenen van onze tafel, geld ingelegd en daarvoor hebben we voor Jeppe en Becker een portefeuille gekocht en voor Bert sigaretten aansteker, ongeveer een week geleden, waren bang dat tegen het einde van de reis de boel net uitverkocht zou zijn. We spreken aan tafel af dit 's avonds bij het diner aan hen te overhandigen.

'Ze hadden gelukkig geen van beide nog iets dergelijks. Bert had leren sigarettenetui gekocht vandaar de vergissing.

In middaguren, met Claar mooi gedicht op hen gemaakt en ik tekening van onze tafel gemaakt voor in 't vakje, waar de foto hoort. Wij de beide jongens behoorlijk geplaagd, dat ze iet heel ergs gedaan hadden, dat er wat voor hen zwaaide vanavond. 's Avonds toen we allen aanwezig waren, overhandigt tante Mies de beide pakjes, de jongens waren gewoon beduusd en stil ervan. Jeppe vertelde later dat hij hem erg geknepen had voor de een of ander gemene grap.

Ze durfden de pakjes eerst niet eens open te maken. 't Was echt leuk hun verraste gezichten te zien, 't zijn nog echt kinderen. Voor Bert moeten we het gedicht overschrijven, eveneens met de tekening. We kregen 's avonds nog wat extra verse kostjes en allen dubbele porties gestoofde vruchten. Hier volg 't gedicht''

Aan De Geduldige Corveeërs Die Ons zo Meesterlijk Bedienen.

De fantastische service in D7
Heeft ons veel gemak en extra voeding gegeven
We later jullie behoorlijk je corrupte luiheid eruit lopen
En krijgen dan dingen, waarop we niet durfden hopen.
Voor deze genot worden we schandelijk gepest
We begrijpen het echter best
Als luxe passagiers worden we graag verwend
Als is 't door Bert, die verwaande vent!
En Jappes gezicht vertoont als dikwijls mooie strak, deftig geraffineerde
uitgestreken kelners plooiën.
We erkennen nederig, dat we soms erg lastig kunnen zijn,
Maar je moet begrijpen we zijn arme slachtoffers van de beruchte slanke
lijn,
We hopen, dat jullie 't ons kunt en wil vergeven
En spreken hierbij de wens uit, Lang zullen Jeppe en Bert leven "
't Ga jullie goed in het koude kleine Nederland
Tot ziens in 't Hemelse land!
Al wordt dit voor jullie tweeën denkelijk de hel
Daar spreken we elkaar dan nader wel!

~~H. Muller~~
~~Meyer~~ Tante Mies Bousché
Edith Meyer Genny van Delden
Godwin Engelke van Delden.

Om halfzes stoomde we op naar Adabiya, passeerde de Noordam rakelings, die al gekleed was. Vele dames in roze truien. Zij zijn ons dus weer een dag voor.

Deze haven is in 1944 door de Amerikanen even aangelegd, een deel van het gebergte is in de lucht geblazen, een pier is in 't water gelegd, het water uitgebaggerd, vele hijskranen en loodsen liggen er. 't Was een hulp-lossing haven in oorlogstijd.

Over enige jaren, wanneer ook deze aanklederij niet meer nodig is, zal hij wel rustig aan z'n lot over gelaten, en in een hoop roest veranderen. Het haventje ligt beeldig, vlak tegen de hoge kale bergen, en ik kreeg net 't idee of een kind in een zandbak had zitten spelen. Het zonnespel of de rots wanden was fantastisch mooi. Het water van de baai is hier ook zo helder, op verschillende plaatsen zijn de koraalriffen te zien. 't Water heeft hier zo'n prachtige blauw-groene kleur, en het klimaat is puik. s' Morgens en 's avonds fris en 's middags heerlijke zonneschijn. Claar en ik hebben best zin hier een tijdje te blijven. Maar later horen we dat het hier over enige maanden ontzettend warm en droog is, niet om te harden gewoon.

Na het groeten van de moeders, aan 't avondeten, Joop in de pantry, ook gelijk, zijn we naar Ben van Oudervorst in 't ziekenhuis gerend. Er werd al n.l. omgeroepen dat de kledingcommissie voor de zieken was gearriveerd en de moeders werden voor 't kleden van hun *anaks*¹⁵ op geroepen. Mevr. van Oudervorst beloofden we te zorgen, dat de negentienjarige Ben roze slaaprokjes, slaapmutsen en navelbandje zou krijgen.

We hadden hem s' middags met bezoekuur een sinaasappel gebracht (aan boord gekocht van kooplieden, die met hun bootjes langs kwamen: zeven voor een shilling), we wisten hem direct te vinden. Een kapitein met helpers en –sters waren reeds bezig kinderen met centimeter na te meten, 't was een gehuil, gepraat, van belang.

Ben ligt namelijk in de kinderzaal, een kleine zaal op 't E-dek, met drie rijen dubbele veren bedden. Clair probeerde maar gelijk hoe dat lag. Ben schijnt bronchitis te hebben, maar mag morgen weer naar z'n F-ruim terug, waar hij dolblij om is.

De meeste kinderen hebben mazelen en hoesten en proesten, verder malaria. Er ligt ook een ernstige zieken passagier in een hoekje.

Dit zaaltje wordt verpleegd door Engelse verplegers en enige Nederlandsche verpleegsters. Vooral de Engelsen gaan schattig met de kinderen om, t' schijnt er ondanks de vele kinderen geweldig rustig te zijn.

Wij hebben gekheid zitten maken met Bennetje en hem op 't hart gedrukt, dat hij zich niets in de maag moest laten duwen, hem moederlijk wat moed ingesproken. We

¹⁵ kinderen

kwamen zo te spreken, hoe hij ons vond: hielden 'n grapje, gingen wij er gemakkelijk met iedereen om (nog niet in ons nadeel). Om je dood te lachen.

Zijn tenslotte maar weggegaan, duurde zo lang.

Maandag heeft hij kleren gekregen, waar hij zelf oer trots op is: een colbertkostuum van een soort grijze stof, maar die z'n moeder afgrijselijk vindt. Dat is bij vele jongens zo.

Wij s' avonds maar weer in hut van de Groot gaan zitten pennen, Mams er ook voor de mop bij gaan zitten, ze wilde net weggaan toen de Groot vrolijk fluitend binnen stapte. Tegen Mams was hij lang zo vriendelijk niet als tegen ons. Wij kregen nog ieder een plak chocolade.

Er was weer eens dansavond en hij vroeg natuurlijk, waarom wij daar niet naar toe gingen, waarop wij antwoorden dat er geen jongens van onze leeftijd waren. Nu, hij vond de corveeërs wel goed voor ons, maar wij trokken ons neus op. Om een uur of negen opgestapt.

In de gang nog even met Kees en derde stuurman gepraat. Laatste belooft ons na Port Said een borrel. Niet gek.

Wij weer verder geschreven in de gang. Joop komt ook nog even kletsen maar deinst al gauw weer terug voor ons ze schrijfdrift.

O Je! in 't ziekenhuis nog een en ander over kleding gehoord: krijgen twee stel ondergoed, maar de schoenen in de maten 37, 38, 39 zijn uitverkocht. Echte teleurstelling.

Om tien uur gaat kledingcommissie van boord, daar *gangway* al weggehaald is, per touwladder. Ze stonden lang te aarsellen doch tenslotte ging de eerste er moedig en vlug ervan af, de anderen volgden veel minder vlot en toen als laatste de dame eraf moest, werd het een compleet drama. Iedereen hield de touwen voor haar vast behalve zij zelf, maar ook na de laatste halsbrekende stap kwam zijn behouden in de armen van de heren op de kade terecht.

Gaan niet al te laat naar bed voor de vermoeienissen van morgen.

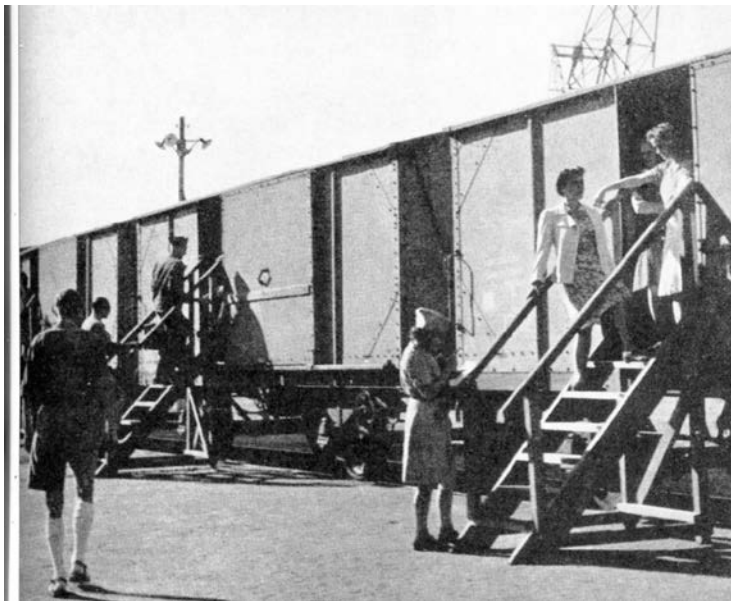
Zondag 10 Februari, 1946, De grote dag in Ataka

Om negen uur ging de eerste groep van boord. We kregen op 't repatriëringskantoor onze blauwe identiteit kaart met de waarschuwing dat we daar ontzettend netjes op moesten zijn, daar we ze op Ataka en ook verder in Holland nodig hebben, daar krijgen we onze dubbele rantsoenen op. 't Was natuurlijk een geweldig gedrang, daarom gingen we nog maar een tijdje in het rooksalon zitten en gingen als een van de laatste van boord, kregen als nummer voor

dames 103 & 104 (Mams en ik). Jammer genoeg gaat Clare in de tweede ploeg.

Het treintje (net een speelgoed locomotiefje) bestaande uit twintig vrachtwagens met open schuifdeuren, waarvoor een hekje, stond al klaar met voor iedere wagon een trapje. 't Was 't mooiste weer van de wereld en onder luid gejuich en gezwaai vertrokken we vol verwachting.

Het treinreisje duurde veel te kort, maar tien minuten. We reden door hele verlaten stukken woestijn zagen overal schilderachtige tentenkampen. 't Was wel een leuk reisje-je, de oudere zaten op banken, doch ik hing als een nieuwsgierig circuspaard over het hekje.

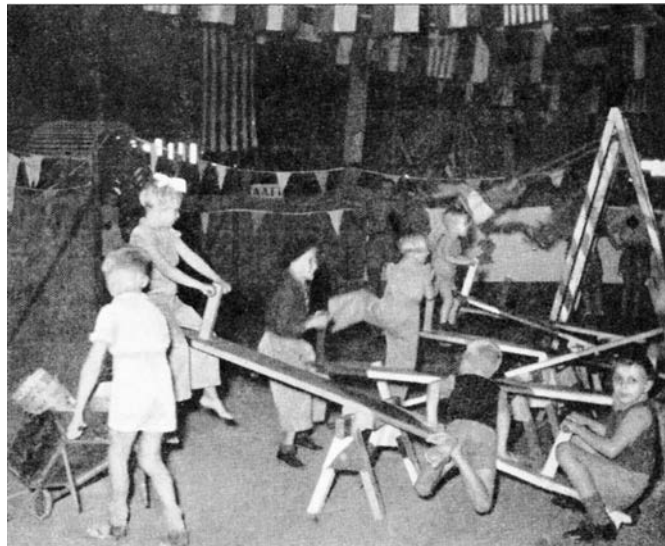
We zagen aan de rechterkant de baai met onze "Johan", hij leek zo uit de verte heel wat. In een boomrijke oase stopte we bij een paar grote hangars (vroeger voor vliegtuigen gebruikt). Er hingen overal vlaggen en boven de poort blikkerde een groot bord ons "welkom" toe. Wij stroomde het treintje uit kregen kort maar krachtige

toespraak van Nederlandsche Hoge militair, werden welkom geheten en werden vooral gewaarschuwd tegen brandgevaar. Toen ging het hanger-waarts.

't Is gewoon fantastisch hoe gezellig ze deze kale loods hebben gemaakt. Het plafond bestond uit alle mogelijke vlaggetjes onder ander ook Rood-Wit tot onze grote woede. Later hoorden we dat het wit-rood voorstelde en de Poolse en Oostenrijkse nationale vlag voorstelde. De wanden waren met blauw goed gedrapeerd.

Het grote midden -voorgedeelte was zit-gelegenheid, stonden heerlijke luie stoelen met grote ronde tafels. Het woestijnzand was bedekt met kokosmatten. Het gehele rechterdeel was speeltuin, voor de kinderen een waar Eldorado. Een gedeelte was zandbak met emmertjes, vormpjes en schoppen, dan waren er de schommels, wippen, hobbelpaarden en de grootste aftrek vond wel de glijbaan. 'Was enig voor de kleuters (aan boord is er zo niets voor hun). Engelse nurses en soldaten speelden met hen, zodat de moeders rustig konden gaan zitten.

Halve wegen was het een beetje afgezet en had je weer het restaurant gedeelte. In 't midden meer tafels (beladen met zuurtjes en koekjes) met stoelen, een klein podium in het midden, waar door de week een Engelse band speelde, wij wanboften daardoor erg met de Zondag. Halverwege de morgen kwam er een, zich echter sympathiek uitslovend op de piano, zodat verscheidene paartjes nog aan 't dansen sloegen.

Het gehele linkerdeel was buffet, het hete koffiebuffet, waar jezelf je warme drank kon afhalen en waar mee Arabische bedienden in luisterrijke witte lange rokken gewaden kwistig langs de tafeltjes kwamen. Dan volgde het snoep buffet. Je kon er zoveel van alles halen als je maar wilde: belegde luxebroodjes, taartjes, *apple cake* Kokoskoeken, zant gebak, boter *cake* met rozijnen, alle mogelijke koekjes, roomsoezen, zuurtjes, pepermunt zelfs sinaasappelen en pisangs. Vele mensen zag je al gauw slepen met borden vol zoetheit, 't was om je misselijk te eten gewoon. Alles was even lekker en

ook de koffie was goed van smaak. Ik proefde van alles een hapje, at 3 sinaasappelen en dwaalde de hanger rond. Ik miste Claar, mijn wederhelft bepaald. Mams zat met Tante Mies Bousché, de Nobele, Mej Berien, allemaal oudere. Gelukkig ontdekte ik Amy van Dammen, Willy Bering, waarmee we altijd op 't A-dek gym en zonnen.

Cor miste haar wederhelft, Gonnie Toropeus ook geweldig. Gezamenlijk zijn we aan de wandel geslagen. Er was links achteraan ook nog een limonade bar, en achterin de hanger had je de eigenlijke kledingafdeling, weer verdeeld in drieën: Heren en jongensafdeling vanaf 14 jaar, de kinderafdeling en dan rechts de dames en meisjes afdeling, vanaf 14 jaar.

Je ging opvolg nummer naar binnen, begonnen wel met de nummers een t/m vijftig. Per luidspreker werd dit omgeroepen. Wij met onze hoge nummers hadden dus rijkelijk de tijd. Voor in de hangar stonden fotografen, die je met hun vriendelijk *smile* trachten te verleiden: twee foto's voor fl 3.- NICA geld van je te laten maken. Mams en ik vonden dit nogal duur, maar op een gegeven moment, toen we met Cor en Willy aangewandeld kwamen, vroegen ze of we voor gratis voor het Rode Kruis wilden poseren, zagen er zeker zo typisch evacuee-achtig uit. Ze vroegen toch nog Corry's adres. Als ze leuk zijn zal ze er een aan ons opsturen.

Je kon ook heren polshorloges kopen voor fl. 45,- leken wel goede Zwitserse.

Wij drieën zochten natuurlijk buiten weer het zonnetje op, wandelden een hele hangar rond, kwamen weer onder "Welkom" binnen (aan de andere kant stond "Goede Reis". Wij werden nog enige keren vereeuwigd door de Egyptische jongelingschap met prachtige gedraaide woorden, ook met opgeven van adres. Ben reuze benieuwd of er nog iets van zullen zien!

In de hangar terug, konden we al verscheidenen nieuwe garderobe bewonderen, heren en jongens kregen een grote zak gevuld met colbertkostuum, jas, sokken, pet, slip-over, ondergoed, pyjama, schoenen, Rodekruis pakket.

't Was aldoor weer leuk bij anderen te kijken ten langen leste kwamen wij tegen enen aan de beurt.

We hadden al gehoord, dat de meeste leuke jassen en jurken eruit waren, zeer hoopvol. Bij 't inleveren van de volgnummers kreeg je een soort kwitantie en *label* met naam, die in de eerste stand bevestigd werd aan een flinke linnen *city-bag*, het mooiste cadeau wat we wel ontvingen. Er werden prompt drie zakdoeken, een tandenborstel, die je zelf mocht uitkiezen, tube tandpasta en een blikje talkpoeder ingedaan.

Dan volgde de afdeling ondergoed: twee kamizolen (roze-wit), twee directoires (roze en helgroen, die tot over m'n knieën en boven m'n boezem komt), twee onderjurken (een droom van een groen zijden en een wit katoenen, een echte zak), voorts gordeltje, Jewichelse (?) gordel, zowaar een passende wit-blauwen BH, natuurlijk zonder elastiek.

Dit geval werd op je jurk gepast. Van velen bleek de maat heus te groot of te klein bij het passen. En dan nog een zeer degelijke roze nachtpon, goed hooggesloten onder de kin met drie glazen knoopjes, maar wel wat kort, even over de knieën en zonder enige coupe, zelfs geen ceintuur, lange mouwen met stijf boorden. Zoals Gonne zei, “de nachtpon zonder seks appeal!” Hierna kwamen de winter japonnen: zijden terracotta, mooi groenen, blauwen paars en rood geruite, allemaal van hetzelfde model. Lange mouwen waren uitverkocht.

Mams nam tenslotte maar zo ’n Hema geval (bij passen thuis bleek er niets van te passen, schouders te breed, taille en heupen te wijd en rok te nauw) en ik had geduldig in de rij staande al een koffie bruine op ’t oog. Een dame, na mij had hem bijna voor mijn neus mee gepikt, maar ik kaapte hem natuurlijk netjes terug. Stel je voor! het lukte me, nogal een neutraal geval, wollige stof, hoge hals, punt kraagje, linnen(?) opsluiting, zakje op linkerboezem, swing rokje, mouw zonder kop (ga ik nog eens trachten te veranderen).

Aan boord ’s middags bleek hij nog te passen ook, fantastisch gewoon, en er zat niet eens een split in, zo dik ben ik nu al geworden! Walgelijk gewoon! Hierna kwam de schoenen toestand. Mams kreeg bijna een paar zwartleren heren schoenen, maat 40 in haar maag gesplitst, maar voor deze eer bedankte ze toch. Dan maar liever in Holland een paar; ieder kreeg twee paar zijden kousen en toen kwam het jassen drama!

Er was praktisch niets meer in onze maat!

Alleen wijnrode, knal groene, licht roze, geruite paarse en geheel niet gevoerde jassen waren over. Hebben natuurlijk in gevoerde toestand alleen de grote maten, die Mams ontzettend armoedig stonden. Ik trok er ook een paar aan maar ’t was gewoon niet om aan te zien. Ik besloot maar een sportieve korte swagger te nemen — er waren bruine, blauwen en nog een beige. Na lang passen en keuren koos ik de beige, die ik beter bij mijn haar en bruine jurk vond passen. Mams nam ten einde raad ook maar zo ’n korte blauwe swagger, hoewel ze hem eigenlijk veel te kort en bont vond, maar er was niets anders. En de swaggers zijn wel heerlijk warm, (gewatteerd) en hebben mooi zijden doorgestikte voering, zijn veel warmer dan de lange jassen.

Weer verder na ongeveer half uur, passen kregen vierkante druk gebloemde lap, wel omgezoomd—je ziet bijna iedereen met dezelfde! — en echte “Holland helpt Indië —

eigen gebreide handschoenen: Mams grijs en ik blauw— enfin ze zijn goed tegen de koude.

Na dit punt nam een galante militair onze *bags* voor ons op en bracht ze voor ons naar de administratie, waar allen van de grote kwitantie overgeschreven werd op de kleinere identiteitskaart. Aangetekend werd dat we in Holland nog een paar schoenen en pyjama moeten ontvangen. Als laatste verrassing kregen we een zakje van 't Britse St John Rode Kruis. Erg aardig, met 2 pakjes sigaretten, zakje snoep, handdoek, stuk zeep, tijdschrift postpapier, potlood en drie kaki zakdoeken, erg degelijk. We stopten nog gauw wat sinaasappels in de *bags* voor aan boord en toen ging 't haastje—repje naar het treintje, dat al onder stoom stond. De tweede groep kwamen we tegen en toonde onze nieuwe jassen, weer zelfde reisje terug en weer veel gehang aan valreep, waren doodmoe en hadden een dot van een kiespijntje van alle emotie en nieuwe indrukken. 't Is me toch echt meegevallen alles bij elkaar genomen en 't was alles bij elkaar genomen een leuk uitstapje. Om drie uur kwamen we fris weer terug aan boord. Ik ben direct alles aan gaan trekken, gewoon een toneelvoorstelling. Hierna baden een kleren, die afschuwelijk vuil waren geworden in vieze trein, wassen.

Tweede groep komt thuis, fam. Zeeman over 't algemeen teleurgesteld. Ma Zeeman is ontzettend lang en kreeg daardoor een jas waar haar schouders wel tweemaal in konden, haar nachtpon kwam tot boven haar knieën, verwekte grote hilariteit. Claire en Jo hadden allebei een blauwe jurk toevallig. Clair was met Gonne de gehele dag op sjouw geweest. Zij beiden hadden alles wat ze kregen geruild en bij de jurken waren ze wel een half uur en bij de jassen minstens drie kwartier bezig geweest. Ze hadden zowat alle jassen aangetrokken tot ten slotte Clara met tranen in haar ogen tegen Gonne had gezegd "Wat een rot jassen zijn 't toch." De juffrouw had toen tamelijk hard tegen haar collega gefluisterd: "Wat een kreng van een kind is dat".

De korte swagger jassen waren, toen zij aan de beurt kwamen, uitverkocht, zo dat ze tenslotte maar een blauwe lange jas nam, weer echt een model voor oudere dames. Mams heeft toen direct aangeboden van jas te ruilen en zo zijn beiden partijen dolgelukkig! Claar kwam helemaal *down* en met een ontzettend lang gezicht aan boord terug. 't Idee van de bedeling te krijgen is ook wel afschuwelijk. Nu hoor ik dat we alles ook, die fl. 50,- zak geld, later weer terug moeten betalen, maar ik heb een idee in de vorm van hoge belastingen (Idioot!).

Ik fleurde mijn bruine jurk op met gekleurde kettingen en rode ceintuur en toen kon hij er best mee door. Je zag 's avonds direct al veel nieuwe jurken en jassen en pakken dragen. 't Was gewoon afschuwelijk want ondanks 't feit, dat er heel aardige modellen tussen waren, zag je ze overal terug bij anderen en ook zijn er zoveel lelijke jassen en jurken. Vooral de kinderen van 12-13 jaar zagen er bespottelijk uit met hun grof gebreide ijsmutsen en jassen on alle onmogelijke kleuren. Sommige jongens droegen leuk een *plusfour*, doch verscheidene hadden eigenwijs een colbertkostuum aan, 't

stond meer dan idioot, 't waren net piccolo's, ze voelden zich net mannelijk meneren. Claar en ik krijgen, wanneer we op 't dek lopen, gewoon een bedeling-complex, bij iedereen die we zien vragen we ons af, "Is dat nu een bedeling jas / jurk of pak?" Zonder dat we 't gewoon willen. Zo gek, Claar en ik denken zo dikwijls hetzelfde, soms zeggen we gewoon iets in koor (om je gek te lachen) of ik zeg iets, dat zij denkt.

's Avonds nodigden de Maître en assistent maître ons met onze moeders uit op borrel als troost blijkbaar. Maken fles met Vermouth leeg en praten gezellig. Later op gang vraagt iedereen ons hoe we onze kleren vinden (en wij willen maar schrijven).

Rare snuiter— van Galen (vierde stuurman) en telegrafist, ook Kees en derde stuurman, komen ons plagen. Die van Galen (vast en zeker Indische jonge) had zestien jaar in Batavia gewoond maar zou voor geen geld ter wereld weer terug willen, ook al was Java nog of weer normaal. Onbegrijpelijk gewoon! Ook kraakte hij Amsterdam en Den Haag af, Deventer, waar hij woont, was alleen maar je van de van het. Wij waren te materialistisch, kortom niets deugd. We hebben echt zin hem er eens flink door te halen.

Ik houd modeshow voor Jan de Vries, vindt dat ik nogal goed geslaagd ben. Andere heren passen ook mijn jas, geven hem haast niet meer terug. Van Vers belooft voor Clair een effen shawltje te kopen in Port Said, reuze sympathiek, laat ons schoenen zien, die hij in Suez gekocht heeft. Gonne doodmoe om tien uur al naar bed, Claar slaapt bij ons in ruim op grond, niemand slaapt er meer aan dek en is al snipverkouden en hoest behoorlijk.

Maandag 11 Februari, 1946

Laatste ploeg gaat van boord, treintje maar half vol. Zieken worden aan boord gekleed. Dames krijgen echter even als heren, plunje zak echt nieuw. Wij zonnen gehele dag, morgen en middag weer heerlijk op A-dek. Zouden we hier maar een weekje blijven!

Maar om 7 uur vertrekt de boot van de kade. Ben heerlijk stilletjes op brug gekropen, heb genoten. Kaptein schudde met zijn vinger doch verjaagd me niet.

Varen we, voorafgegaan door twee sleep bootjes met loods aan boord en na veel gedoe van overstappen van mooie en lelijke mannen, vanuit klein motorbootje, de baai door en achter Amerikaanse Victory schip, het Suezkanaal binnen, Suez aan de linkerkant van het kanaal, nog echt een tropenstad met z'n huizenblokken, allen met platte daken heerlijk om op te zonnebaden!

't Begin van 't kanaal ziet er zo echt landelijk en vriendelijk uit, met aan weerszijde huizen, steigers met kleinen bootjes. Pal op de hoek bij de ingang van 't kanaal zien we ge-uniformeerde figuurtjes staan. De Groot komt ons waarschuwen, dat dat de NICA meisjes zijn van de kleding commissie, dus wuiven en zwaaien we op commando. Het

stel zingt bloedig Vaderlandse liederen als de boot langs vaart als we voorbij zijn, springen ze nog haastig in een bus en rijden nog een heel eind al wuivend mede.

Wij zijn geen van allen erg pro NICA. Hebben zulke rare verhalen over hen in Singapore en Colombo gehoord waar ze behoorlijk de beest uitgehangen schijnen te hebben. Natuurlijk zijn er goede uitzonderingen.

Al spoedig begint de woestijn. Het schip voor ons lijkt voor ons in het zand te liggen. Alleen aan de linkeroever blijven er bomen groeien al zijn het dan ook naaldbomen, hier is n.l. de zoetwaterleiding. Aan deze kant staan ook de sein stations die op regelmatige afstand van elkaar en op gezichtsafstand liggen. Zij hebben ook 's nachts een verlicht bord waarop precies staat aangegeven, waar andere schepen zich in 't kanaal bevinden. 't Kanaal word regelmatig uitgebaggerd en verbreed, pas na 't graven had het deze vorm, (schets) maar nu is het praktisch (schets), kunnen twee schepen, indien een aan de kant blijft stilliggen, elkaar passeren (in het Noordzeekanaal kunnen twee schepen elkaar varend passeren!). In deze laatste oorlog wierpen Duitse vliegtuigen 's nachts mijnen in t' kanaal (hier en daar zie je ook gaten in de bedding), die de Engelsen en Amerikanen er 's morgens weer netjes door middel van netten uitvisten.

Zien halverwege kanaal de eerste kameel. Het gehele schip zwaaide natuurlijk uitbundig naar dit wereldwonder!

Ongeveer halfacht 's avonds gingen in het Grote Bittermeer voor anker. Moesten wachten op andere schepen. 't Was enig aan alle kanten lichtjes te zien, je zag zelfs auto's rijden en ook andere hel verlichten schepen lagen daar. We waren van plan geweest met stel op A-dek de nacht, door Suezkanaal, door te brengen, doch er woei zo 'n koude, harde wind, dat we om tien uur maar netjes onze hangmatten en dekens klopten en met de zwemvesten in de sloep op borgen. We lagen trouwens toch stil. Een stuurman kwam ons waarschuwen, dat we niet te veel lawaait moesten maken, daar de eerste stuurman Sliep. Tot ongeveer negen uur bij de Groot in hut gezeten, niet veel kunnen schrijven, daar er een dame op visite kwam, die allerlei intelligente vragen deed.

't Repatriëringskantoor scheen om negen uur nog steeds aan 't werk te zijn, hij belde hen op en ging hier toen zelf ieder een reep chocolade brengen. Wij genoten er ook een mee, maar zullen een volgende keer toch zeggen dat we 't al prachtig vinden dat we in zijn hut mogen zitten en hij ons niet iedere keer iets hoeft te geven.

Dame die nieuwe hangmat kwam halen, keek een beetje raar naar ons, om je dood te lachen; ze denkt natuurlijk ik weet niet wat ervan en vroeg op gegeven moment, toen hij even weg was waarom we niet in de Rooksalon zaten. Hij wilde vroeg naar bed en maakte veel excuses, nu, wij verdwenen natuurlijk als hazen.

Dinsdag 12 Februari, 1946

Ongeveer halfzeven kwamen we in de haven van port Said aan, gingen echter niet aan kade liggen, bleven zo 'n beetje in het midden liggen, kregen onmiddellijk olie, veel sinaasappelen werden aan boord gehesen (blijde toekomst). Zo lagen we stil of daar kwamen ook de Port Said-se verkopers in hun roeibootjes langs. Het was enig te zien al dat aanbevelen en onderhandelen. Ze verkochten bijna allen hetzelfde leerwerk (handtassen, portefeuilles, *city bags*, koffers, mooi bewerkte kleurige poefs, kindermode schoenen, pantoffels, stoffen), tafelkleedjes in afschuwelijke kleuren als hel-roze, paars en flits-blauw, met kleine Egyptische appliqués, servetten; natuurlijk de doosjes dadels, niet te vergeten (1 doosje voor twee shilling of fl. 1,50), chocolade, *turkish delight*, sinaasappelen (10 stuk voor fl. 1,0-), allerlei prulletjes van sierraden en halfedelstenen.

Wij lagen bijna de gehele dag op 't A-dek. Daar werd echter kolen gebracht door vieze kerels die stilletjes sierraden-prullen trachten te verkopen. Wij waren in onderhandeling met zo één; ik ging om m'n geld halen en toen zette hij Clara een sigaret af, om van hem af te zijn gaf ze hem een heerlijke *Semangat*! Hij werd, goddank, al gauw weg gejaagd door een officier, ze staan bekend ontzettend te gappen, de M.P. had 't razend druk, vele deuren werden afgesloten. Wij kochten sinaasappels en dadels en daar Jan de Vries niet aan wal kon gaan daar hij van 8-12 wacht heeft, beloofde Jongenvorst een fles eau de Cologne voor ons mee te nemen. We schrokken ons lam van de prijs fl. 10,-!! Hij zei echter direct, reuze geschikt, dat we het geld nog niet behoeften te geven, later in Holland of desnoods, nooit. Jongenvorst is behoorlijk wat percenten in mijn achting gestegen. Jammer dat hij je nooit durft aan te blijven kijken.

Van Vers komt Clara met een dicht oog vertellen dat het shawltje helaas niet door is kunnen gaan, daar de prijs fl 11,- was. Bespottelijk duur is Port Said! Ook de Douane schijnt hier zo verlamd te zijn, echte dienstkloppers, die de Europeanen haten en hen daarom op alle mogelijke manieren plagen, ze zij erg moeilijk om te kopen, verschillende jongens, die we spraken en de stad in geweest waren, naar tinnen artikelen o.a., hadden moeilijkheden ondervonden. Een had vier stel ondergoed over elkaar aangetrokken, maar had zodoende absoluut geen last gehad.

Er kwam voor kinderen een goochelaar aan boord, waar ook de volwassene van genoten. Gooide gouden trouwringen over boord, en toverde ze weer terug, haalde bij ons willekeurige jongens zes knikkertjes uit zak, hij was fantastisch handig. De maîtres hadden ons in Port Said ieder een mooie en goede man beloofd — voor Claar "Schele Ali" een verkoper, en mij "Mooie Ebrahim", een waarzegger en verkoper van beroep. Wij, daarboven op 't sloependek, zaten elkaar natuurlijk danig te plagen met onze a.s. mannen daarbeneden in de bootjes.

't Was enig hen alle mogelijke talen door elkaar te horen babbelen: "Morgen, morgen!" Mevrouw de Gravin, kijke, kijke, en niet kopen!" Gabbele, gabbele," de handel ging

meestal in t' Engels. Tegen elfen toen t' kolen laden afgelopen was, werden we weggespoten van 't A-dek maar na 12 uur kwamen we gauw weer terug.

Boot zou om 1 uur vertrekken, doch 't is 4 uur geworden voor we pas de Middellandse Zee invoeren. We zagen nu pas Port Said liggen, met z'n blokken zeven etage hoge huizen (ook weer de meeste met platte daken), deed al veel Europeser aan. Kwamen langs de werkelijk haven (wat lagen daar een bende schepen en allen, bijna zonder uitzondering, dik onder de roest — echt armoedig — we zwaaide naar verscheiden schepen, (velen lagen ook onder stoom), de grote warenhuizen van Simon Artz¹⁶, whisky van Johnny Walker, een school voor *boys*. Grote lichtreclames van "*Tonight Dance and Variety*" echt grote stad indruk.

Van bovenaf A dek, mensen die over reling van B-dek vlak beneden ons keken, geplaagd o.a. jongeman. Eerst hem toegeroepen dat we hem graag op z'n bolletje zouden strijken, hierna kreeg hij tenslotte zelfs nat peukje sigaret op z'n oor gemikt. We hebben ons doodgelachen om z'n snuit, en hij dacht nog wel dat ik 't gedaan had.

Laatste wat we van Port Said zagen was een badhotel met strand, veel enthousiasme was er echter niet voor de zwemsport. Het strand was prachtig geel, daar zagen we de Middellandse Zee bezaaid met driehoek zeilen, enig gezicht was dat. Voor de pier begon en waar het kanaal eindigde stond de bekende Ferdinand de Lesseps.¹⁷ We be-zwaaide hem amicaal, vonden hem nogal verwaand en z'n rol papier, werd als een kromgebogen schop genoemd waarmee hij 't kanaal helemaal had gegraven.

Een behoorlijke lange pier stak nog een heel eind in de zee. Om de 20 meter stond er een bank, bijna allen waren bezet, waarop een der meisjes, heel praktisch zei, dat se graag 's avonds met iemand daar wilde lopen. De pier werd druk bewandeld door militairen. Er stak direct een harde wind op, wat ik wel prettig vond, want ik had 't gevoel of mijn hoofd van de zon uit elkaar knalde.

Om 8 uur s' avond lezing over de aarde en ons Zonnestel". Gingen netjes op tijd, hadden daardoor zit plaats, was ook niet zo vol, daar er weer nieuwe film, "*Together Again*"¹⁸, gedraaid werd. Zien opeens hofmeester van der Poel hevig buiten staan zwaaien, bracht hij ons de beloofde croquetten nog warm en wel, toch wel goedig, ze in donker op-gesmikkeld. Iedereen knikkebolde en knipperde met z'n ogen, waren blij toen hij met z'n lezing ophield.

Wilden 's avonds in onze hut gaan pennen, doch bevonden de deur op haak op slot (eigenaar lag waarschijnlijk te knorren) dropen af, schreven enige tijd in ons nogal tochtig gangetje en gingen om negen uur netjes op tijd bed-waarts. Ontdekte echter

¹⁶ Bekend Art Deco waren huis

¹⁷ Staat nu in Port Fouad

¹⁸ Irene Dunne en Charles Boyer (1944)

Jongvorst en Ben in 't kantoortje van de Maître de Hotel. Krijgen heerlijk hete koffie, worden klaarwakker in de keuken. Om half elf gaat stel lichten uitdoen en laatste mensen verjagen uit Rooksalon. Wij zien deur van eetzaal eerste klas openstaan en glippen gauw naar binnen, gaan deftig aan tafeltje van Kapitein zitten en overzien de zaal, hadden plan om op servet van Kees lippenstift mond te drukken, doch konden helaas zijn servet niet vinden.

't Was erg spannend, iedere keer dat er iemand langs de glazen deur liep, doken we weg achter de tafels en stoelen, hadden reuze pret. Claar had ontzettende zin hetzelfde te doen met de servetten van de kapitein en Schatteboutje, maar ik heb haar er toch nog van terug kunnen houden. Oudvorst en Ben kwamen terug en betrapte ons op heterdaad, wilden ons opsluiten. Claar nam de cyclophoon ('t muziekje om de officieren aan tafel te roepen) en ik de tafelbel en deze twee afweer wapens bevrijdden ons spoedig, ze waren heerlijk bang voor luider gerucht. We gingen gezellig met z'n allen in 't kantoortje zitten tijdschriften kijken, voorlezen en kritiek leveren, amuseerden ons kostelijk, hadden gesprekken over 't nieuwe leven in Holland, André en ook Ben stellen zich er weinig van voor. Jongvorst blijft maar een half jaar en gaat dan weer hardlopend naar zee.

We praten over illusies lucht kastelen. Jongvorst had geen idealen meer. We plagen hem heerlijk, Ben wil gaan vliegen of anders varen. We horen dat Andrei's vrouw overleden is in het kamp (schijnt nogal hysterisch te zijn geweest). Lezen verschillende opgeluchte afscheidsrelazen van vertrekkende Canadezen uit Nederland, 't zal een ware opluchting geweest zijn vooral voor de Nederlandsche jongens. Ben is bepaald veel wijzer geworden deze avond.

Jongenvorst haalt op een onverwacht moment plotseling reuze plak Port Said chocolade tevoorschijn, gevuld met rozijnen en *katjang*, hebben hem doorgesneden met liniaal van Maître. Smulde ondanks spookbeeld lijn.

Later kwam er nog een dikke ex-krijgsgevangene langs die bleef praten, verhalen had over z'n torpedering in Straat Malakka en hele trotse verhalen had over z'n fantastische kookkunst op 't gebied van slakken, kikker, honden, poesen en ratten. 't Was kwart voor twee voordat we 't wisten. Om twee uur was Jongvorst's wacht afgelopen en we vlogen naar bed.

Woensdag 13 Februari, 1946

Kil weer. Schrijven s' morgens tot kwart over tien in hut van de Groot. Staat veel tegenwind, komen veel zeetjes over. Heerlijk. We lopen maar 14 mijl, geen sloepenrol! Wordt omgeroepen dat we echter voortaan altijd *lifeguard* bij ons moeten dragen, daar we nu het gevaarlijke deel van de reis begonnen zijn.¹⁹ Krijgen derde wollen deken

¹⁹ Mijnen waren nog aanwezig

uitgedeeld. Luchtkoker boven mijn hoofd wordt goddank wat kleiner gedraaid, woei van de ijskoude wind bijna m'n hangmat uit, maar ben goddank nog niet verkouden. Clara kucht en hoest sinds Batavia. Bijna alle passagiers hoesten. Mams heeft 't ook weer steeds in haar buik, ze heeft nicotine tabletten en ook een flinke hoeveelheid vitaminepillen gekregen van de dokter, ze zal nu ook vitaminen injecties krijgen, echt fijn voor haar. Heb 't zelf ook in m'n buik, waarschijnlijk door de drie rauwe gehaktballen, die we gistermorgen van de kok bedelden.

Onze identiteitskaartjes worden in gevuld. Claar vindt de hare gelukkig bij Gonne in tas. Onze beloofde pyjama wordt van 't lijstje geschrapt (hebben meer dan genoeg aan onze *beuldige* nachtjapon. Claar heeft een reuze pil. Klimt 's middags na 't eten in bed van haar moeder en slaapt tot halfzes. Ik blijf lekker bij Carla in babybox liggen.

Buiten hebben om sloepen heen op B-dek toch nog in de zon, (maar uit de wind). Krijg van Joop heerlijke hete koffie. Mams komt dood zeeziek naar de hut, mevrouw Posthumus idem, Mevr. van Oudervorsts heeft injecties gehad waar ze steenkoud en dood beroerd van is, echte zieken hut (B-21).

Wij hadden van schommelen amper niets gevoeld (arme Mamsje). Je kan er zo niets aan doen. In ruim ook al erg, veel mensen zeeziek. Eetzaal heerlijk leeg, iedereen rende zo gauw mogelijk weer uit, wij blijven echter juist lang zitten, vindt 't er behaaglijk warm. Jeppe komt vlug bij ons zitten eten. s' Avonds weer bij de Groot pennen tot er drie corveeërs ten binnen kwamen, hij bestelde thee, die er niet meer was, toen kregen we ieder een glas ijskoude bier. Claar vond 't heerlijk, ze had een reuze dorst, maar ik kreeg bij iedere koude slok kippenvet, ondanks mijn dikke jas.

Om 9:30 vetrokken we gezamenlijk, kwam weer langs hut van maître, die ons binnen riep en waar we weer gezellig hebben zitten praten. Hij toonde de schoenen die hij in Port Said gekocht had. Vroeg wat we drinken wilde: Bols of Whisky, wat we echter te gewaagde dranken vonden. Toen bood hij ons een plak chocolade aan, Claar weigerde met 't smoesje dat ze haar tanden pas gepoetst had, ik aanvaarde; zij kreeg tenslotte een sinaasappel die van Vers nog netjes voor haar schilde ook! Om je dood te lachen gewoon! We vertellen onze grieven over 't eten: de slaatjes oneetbaar, meer vruchten, vooral vruchten op water. Vertelden hen eerlijk dat we eens ijs, croquetten enz. geproefd hadden. Vroegen waarom we nooit meet gebak kregen, hebben de inhalige mensen verkaveld met hun drie dubbele porties.

Donderdag, 14 Februari, 1946

't schip deint behoorlijk, loopt maar dertien mijl, wanneer je over 't dek loopt wordt je gewoon van de ene kant naar de ander geschoven en overall spoelt 't zeewater over 't promenadedek. Het is razend glad voor ons met onze rubberzoolschoenen. Mams is doodziek, breng haar maar veel biscuits, eetzaal halfleeg, van de 29 corveeërs zijn er nog maar zeven over. Bert kan 't beneden ook niet meer uithouden en zien we even na

't ontbijt groen en wel boven liggen. Wij hem plagen. Joop idem. Wat zijn dat toch voor mannen, die bij een klein beetje deining al ziek zijn, niets voor Claar en mij, dan kunnen ze je nooit eens verwennen, als je zelf bij echte storm zeeziek bent.

Eten nu aan andere tafels met allemaal vreemde mensen, echt rommelig. Cor en Gonne gelukkig ook nog normaal. Liggen 's middags weer op B-dek in zon. Help Mams verscheidene keren. Stewardessen van dit dek heeft 't razend druk, al haar hut passagiers liggen voor lijk. Iedereen die je onder een deken ziet liggen, vraagt belangstellend mee van "Ben je Zeeziek?", wij daarom 's middags groot stuk papier op deken geprikt, waarop "wij zijn niet zeeziek alleen maar lui!" 't Hielp voor onze rust echter ook niet erg, daar we aldoor van 't gelach en gehoon wakker werden, maar hebben heerlijk gelegenheid 's middags in *dry-canteen* vier plakken chocolade, een blik zalm en twee doosjes lucifers te krijgen op laste voor fl.1, -

Clara's moeder wil alle chocolade voor Holland bewaren. Zij klaagt haar nood bij den Heer Timmerman aan en hij geeft haar zowaar een reep, de medelijdende man, met woorden, Je bent toch eigenlijk een loeder ook dat je dit weer van mij losgekregen hebt."

We hebben er samen heerlijk van gesmuld. Na chocolade-schenkerij krijgen we van kok heerlijke kop choco met veel melk en suiker, even een verschil met warme gootwater dat wij kunstig ronddelen!

's Avonds aan tafel echt pret gehad, er waren nu nog maar 5 corveeërs over, Rudy Cohen bediende ons en we hebben hem eens flink de waarheid gezegd over z'n lijn trekken. We kregen van Jeppe ieder extra sinaasappel. Bert kwam vragen waarom Clara zo nijdig keek, waarop ze heel handig antwoorde dat ze zo 'n zin hat in een tweede sinaasappel, waarop we er van hem ook nog een kregen, hadden even een buit!

's Morgens drama geweest in ons ruim. Claar heeft ongeveer drie nachten in mijn gedeelte van E3 op grond geslapen, niemand heeft er ooit iets van gemerkt (zij hoort ook in E3 thuis, maar in veel voller gedeelte, waar trouwens op 't ogenblik 1 duim water heen en weer klotst, schoenen, sloffen en gevallen kleding stukken kabbelen rustig mee, 't geeft je zo'n armoedig idee, de mensen zo door 't water te zien waden. 't Is zeewater wat door de patrijspoorten dringt. Al Clara's jurken zijn er 's middags in terecht gekomen, afschuwelijk, en er was geen zoetwater om ze uit te wassen. 's maandags is er de gehele dag zoetwater, de andere dagen van 6;00-6:30, 11:30-12:00 en van 5:30-6:00 uur. Het was of 's morgens, bij het opstaan, of 's avonds na 't baden, en droog de boel, of aan touw in ruim, of op leuning langs gang van B-hutten.

Dag, dat we voor 't laatst in Adabya lagen, hat ik m'n gele wollen jumper gewassen en hem netjes op handdoek op tafel in ruim uitgespreid, had luchtkoker en precies op gericht. Na ongeveer twee uur werd ik gewaarschuwd, dat hij hem helemaal zwart was geworden, nu ik raasde naar beneden en 't overtrof mijn verwachtingen, m'n eens gele

blouse was nu pikzwart van 't roet (ik denk van de rook in 't kledings-treintje). Ik bofte met een zoetwater dag, zodat ik tot twaalf uur (etensuur) erop heb kunnen boenen, 't was een waar monniken werk, doch hij is nu weer te dragen, hoewel hij nog niet zuiver geel is. Echte ongeluksdag.

Nu verder over drama: ieder had 't van morgen razend koud (verschillende luchtkokers stonden te ver open, zodat onze nacht gewaden bijna wegwoeien) en de sectie commandante scheen door mopperen warm te willen lopen. Niets was in orde, kleren hingen in de weg, dekens waren niet opgeruimd en vooral over 't wegbergen van hangmatten was veel verkeer.

Op een gegeven moment vond ze een erg rommelig geval op de grond. Wie was de eigenares?? De dader lag natuurlijk op 't kerkhof. Een dame herinnerde zich plotseling, dat ze 's nachts een vriendin van mij op de grond had zien liggen, van die vriendin moest natuurlijk die hangmat. Clair werd in de loop van de morgen aangesproken dat ze daar niet hoorde en daar absoluut niet meer mocht liggen. N.B. ze lag niemand in de weg! 't Bleek Clairs hangmat helemaal niet te zijn, maar ze koos de wijste partij en slaapt vannacht in de Rooksalon, eerste klasse oftewel de "*Orderly room*." Eerst wilde ze op A-dek weer proberen, doch daar was al een oud echtpaar weggespoeld en tochtte 't geweldig, toen in de B-dek gang waar we altijd zitten te schrijven, doch Becky (een kennisje uit ons ruim) had nog een vrij plaatsje gevonden in deze bewuste *room*. Ik ben benieuwd hoe Claar slaapt met een echtpaar aan haar voeten en een stel jonge mannen om haar heen!

We zitten 's avonds met heel stel meisjes in trappenhuis op B-dek, op veldbedden enkele stoelen, kussens en zwemvesten. We hebben 't best knus met alle deuren dicht, Gonne en Corry willen tot negen uur opblijven, maar hebben onmenselijke slaap, 't is net 't wachten op Oudjaar. Carla gaat op veldbed daar slapen, we bedelven haar onder vier dikke dekens en praten haar met Kees in slaap – verwent ons met lekker stuk chocolade.

's Avonds nog oproep geweest voor niet zeezieke dames om hulp te verlenen in ziekenhuis, Claar en ik voelen ons zedelijk verplicht en geven ons op, doch hebben na uurtje eigenlijk al spijt, erg flauwe misschien, maar mijn voet doet met 't lopen nog behoorlijk pijn en ook Clara heeft in haar benen nog doorlopend *beri-beri* pijn. Als we denken aan al die zeezieke mensen in de ruimen, zijn we gelijk al misselijk! Tegen halfelf naar bed.

Vrijdag, 15 Februari, 1946

Zijn 't er beiden over eens, dat we het ziekenhuis af moeten zeggen. Jo gaat in Clares plaats en zegt gelijk van mijn voet. Verzorg Mams zo goed en kwaad als 't gaat. 't Schip deint al minder gelukkig maar zij is nog geen mens. Om halfnegen gaan Claar en ik naar kapper. Hij zat zich te scheren, wilde eerst nog beweren dat Claar te laat was, deed erg

saai. Plakte Clair's haar na 't wassen in allerlei kunstige krullen op haar hoofd, legde een prachtslag en zij werd onder de kap gepoot.

Toen kwam mijn haar aan de beurt. Heerlijk met warm water, de gehele kappers hut werd trouwens heerlijk verwarmd. De zak kon niet eens een slag in mijn haren leggen, vertelde me dat ik 't maar moest laten permanenten in Holland. 't Idee!! Ik heb er na het drogen met de Föhn toen zelf maar wat van gemaakt. Claar werd hierna uitgekamd, kreeg een mooi hoog kapsel, ze leek net zo'n babypop met vleugeltjes. Hij keek verwaand trots en wilde haar zo graag tegen hem laten lachen, maar Claar bleef ernstig en stak met een paar spelden de gehele hoge kam plat. De kok, de maître verschillende hofmeesters kwamen kijken, vonden 't maar een rare boel. We kregen een heerlijke slaap.

Niet gaan koffie schenken.

De stoomverwarming wordt aangezet! We kleumen als zieke vogeltjes er tegenaan. Hebben een nieuwe soort gewichtsverlies kuur hier uitgevonden, laten het spek van onze heupen eraf smelten

Met Jeppe rondgelopen op A-dek en promenadedek tot etenstijd. Was heerlijk, je woei haast van 't dek af en je wangen gloeide. 's Middags weer op A-dek onder deken in zon gelegen. Eerst nog handkoffer gepakt voor ruimbagage. Om twee uur in ruim of afgedaald, gelukkig kwam ik Jeppe tegen die me met 't afhalen van andere koffers en dichtbinden met touw enorm heeft geholpen.

Kunnen 500 sigaretten kopen. We hebben nog net genoeg geld ervoor, ook laatste grote blik jam en chocoladerepen op kop getikt. Jongenvorst nodigt ons uit om 's avonds 10 uur koffie bij hem te komen drinken, en hem weer gezelschap te houden, wat we natuurlijk weer graag doen. We schrijven tot 10:25 in gang, (de Groot wil vroeg naar bed). In het maître d'Hôtel kantoortje staat al een mok met heerlijke warme koffie klaar, we worden weer warm en wakker en spreken met hem over onze ideaal man – sportief niet te klein, niet te lang, donker haar niet te behaard, moet altijd keurig gekleed gaan, niet fatterig echter, moet leuk galant zijn, kleine attentie voor je hebben, je moet elk absoluut kunnen vertrouwen en daardoor vrij kunnen zijn in je doen en laten, je mag ieder best met anderen uitgaan, elk de waarheid kunnen zeggen, je moet tegen hem op kunnen zien, hij moet je meerder zijn en 't moet niet te gemakkelijk zijn iets te bereiken, je moet bovenal vrienden zijn, geestig zijn, niet bekrompen, niet kouwelijk, moet 6 a 8 jaar ouder dan mij zijn.

't Viel Jeppe nogal mee geloof ik maar hij dacht wel dat we met een lantaarntje ernaar mochten zoeken. Hij zei echter dat 't meestal heel anders uitkomt dan je wenst. Ik zie ons nog wel in een oude vrijsterhofje ! Hadden het met hem over de verschillende mannen aan boord.

We vonden de eerste stuurman, de Purser (Vleiland) de aardigste. Van de Hofmeester was Becker de meest geschikte. Natuurlijk de twee maîtres niet te vergeten. Hij was het gloeiend met ons eens. Vooral de twee in de *toko* en de kapper zijn erg ordinaris en grof. De andere hofmeesters weten ook niet waar ze staan moeten, zo kwam Walraven tegen twaalf, had een raar verhaal, dat hij zijn bed zo eenzaam vond! Waarop Jongvorst opmerkte dat vele passagiers met hem zouden willen ruilen. Hij droop gelukkig nogal gauwe af met de woorden "Ik zal jullie nu toch maar eens gaan verlaten", waarop Claar vriendelijk antwoorde, "Graag!"

We kregen nog een heerlijk luxebroodje met tomaten en krabben en zo tegen ongeveer een uur ter "bedde". Na me uitgeteeld te hebben schoot 't me opeens te binnen, dat ik hem nog vergeten had te vragen over de zware hutbagage die men eventueel nog in 't ruim kan laten bij zetten (lijkt wel een lijk)! Hij rade mij onofficieel aan zoveel mogelijk bij ons te houden als handbagage, daar er met voorgaande evacuatie transporten ettelijke, vooral kleine colli, die niet op slot kan, zijn weggeraakt. Officieel moet hij natuurlijk zeggen, zo min mogelijk als handbagage mee te nemen, daar we alles zelf moeten dragen. In Amsterdam schijnt een verwarmde goedang klaar gemaakt te worden voor ons, waar we nagekeken worden op onze politieke gezindheid, wat je al die oorlogsjaren hebt uitgespookt enz. Eventueel quarantaine, ik ben benieuwd hoe lang we daar nog zullen moeten wachten, als 't maar niet een tweede Priok wordt!

De Militaire gaan direct door naar Australië, zijn ze weer in militair verband, erg naar en ongezellig voor de gezinnen. Blijf nog even met hem praten, zien erg tegen Holland op, daar hij daar bij zijn schoonouders in komt wonen, die hem natuurlijk van alles over z'n vrouw zullen vragen, en hij weet maar zo weinig van haar. Daar zij de laatste tijd geestesziek was, heeft zij alles wat ze in t 'kamp nog bezat, weggegeven, alle foto's sierraden, zelfs haar trouwring. Hij zei tegen me dat hij er nu overheen was, maar in Holland wordt natuurlijk al dat verdriet weer opgeteld, maar hij had nu al een uitnodiging van zijn tante Oudvorst (van Mams hut) om in den Haag te komen logeren als 't hem te erg werd. Hij vond zichzelf erg ernstig geworden, zat veel te piekeren, dat was z'n waas waarmee we hem altijd plagen.

's Avonds komt Mams weer aan tafel eten, 't schip heeft z'n tegenwind en tegen stroom overwonnen. Mams gelukkig weer enigszins mens. Passeren 's middags Malta en Italië.

Tegen halftwee toch echt naar bed, bof, vind tafel leeg en ga daar dan heerlijk languit op slapen.

Zaterdag 16 Februari, 1946

Boissevain in Amsterdam aangekomen. Na ontbijt in "onze" hut zitten breien, krijgen nu beschikking over twee kisten sinaasappelen, zalig zuurtje (wat we maar half leegeten) en sigaretten. De Groot noemt ons al z'n bloemen in z'n hut, die fleur eraan geven. 't was een bloemrijk compliment, zeg 't met bloemen!

We eten ieder uitgebreid een sinaasappel, stoppen er netjes maar een in onze tas en bewaren vijf sigaretten in ons *Gold Flake* blikje, om later op de dag te serveren en zelf te roken. Om halfelf chocolade schenken, afschuwelijk gootwater, trachten over een kop koffie los te peuteren, maar hebben nergens kans (scheen wel bewaakt de pantry), reuze pech, dus maar wat chocolade water, in 's hemelsnaam. Brengen chocolade aan hardwerkende Jongvorst (eeuwig niet kloppende bagage lijsten, hij weet hij begonnen is). Rook even sigaretje en eet stukje chocolade. We lopen rondjes en krijgen chocolade complex. Hebben nog halve gulden NICA geld, wij naar de *Dry Canteen*, waar we natuurlijk afgescheept werden met de mededeling dat er uitsluitend aan de bemanning werd verkocht die ochtend, en passagiers trouwens geen chocolade meer konden kopen. Reuze pech.

Iedere bekende *crew* man namen we onder de arm met 't verzoek voor ons halve gulden repen te kopen, maar lukken deed 't niet hard. Tenslotte hebben we onze jonge Oudvorst met ons verlangen vereerd, dus moesten even wachten, maar de schat deed 't toch voor ons. Hij gaf ons vijf heerlijke gevulde repen en we kregen onze halve gulde ook zelfs nog terug ook. De verkoper wilde geen Hollands geld aannemen, maar ik denk dat dat wel een smoesje is geweest. Echt aardig van hem!

Wij gaven royaal onze moeders ieder een reep. Liepen triomferend en rijk nog een paar rondjes en hebben een reep al vast achter op B-dek opgegeten.

Heerlijk zonnig was 't daar. Een man lag zelfs al met naakt bovenlijf te zonnen, optimist! Kinderen stoeide er, dronken limoen uit flesje, speelde fontein er mee. Alles zat en lag weer op 't verboden achterdek, een M.P.-er, die er niets van zei, werd vriendelijk toegeknikt, maar niemand verdween. 't Was ook zo heerlijk daar, al die meeuwen achter 't schip aan te zien duikelen, en de Middellandse Zee was zo prachtig.

12.15 etenstijd. Krijgen weer dubbele portie appeltjes en *Gold Flake* sigaretten van Bert, ik zelfs leeg blikje.

In middaguren op A-dek geslapen met dikke jassen en gerold in drie wollen dekens, was toch nog kil. Eten onze twee resterende repen op, kunnen voorlopig geen chocolade meer zien.

Mams' jumper is af. Victorie! Hij staat haar enig. We zien de kust van Afrika (Kaap Bon). Bijna uur in heet zoutwaterbad gelegen, fantastisch heerlijk, als we in Holland nu ook maar huizen met badkuipen treffen. Bijna te laat aan tafel. Jeppe verwent ons met mok vol appeltjes. Reuze verassing. 's Middags drie uur *boxmatch*, niet gaan kijken, vind 't een rot sport. 's Avonds van 8-10 uur laatste dansavond. Heb voor 't eerst weer eens m'n dichte schoenen (zonder drukverband) geprobeerd, was wel pijnlijk, maar ging toch wel. Voet gaat bepaald vooruit. Om 8 uur al geen limoen meer krijgen.

Heerlijk rustig in onze gang tegen verwarming aan zitten schrijven, breien en praten met Kees. Verwent ons met glas water. Om ongeveer elf uur naar bed. Horen dat dansavond nog minder geslaagd is geweest dan vorige. Happen nog even lucht en maneschijn op A-dek en B-dek. Zalig geslapen!

Zondag, 17 Februari, 1946.

Mooi weer voor de Zondag. Nieuws omroep om 7 uur van uit Hilversum. Toestand gevangenkampen in Java waren bevredigend. In Adek kamp zaten nog 100 vrouwen onder zelfde beroerde omstandigheden, en toch! Stakingen in Amerika worden bijgelegd, Victoria station in London brandt af. Overal toch nog rommel op de wereld. Zou de oorlog nu ergens goed voor zijn geweest? Er is nog meer chaos en zelfs meer corruptie na deze oorlog.

Voor koffie schenkerij weer behagelijk on onze hut gezeten, maar gelijk vier sinaasappelen meegenomen. Zondag, dus geen sloepenrol.

Restant van zakje kleverige zuurtjes naar binnen gewerkt. Tien rondjes gelopen, we worden gewoon vierkant. Koffie iets afgrijselijks, bepaald surrogaat aftreksel, krijgen er van de kok wat melk in, gelukkig, en suiker, proberen hem wat krentenbrood (het Zondags koekje bij de thee voor de heren officieren), af te zetten, wat helaas niet gelukt, daar de scheepsinspectie door de keuken komt en wij eruit moeten.

Tot lunch heerlijk in zon en wind op A-dek gezeten. Ik schrijvend met gespreide benen, Clara groene wol op windend met streng tussen mijn grote tenen. Ging heel handig zo, natuurlijk van alle kanten opmerkingen, onder ander over mijn schone tenen (Timmerman maakt er bepaald een studie van!) Bij lunch vruchten op water gehad, echte Zondagse lekkernij, helaas maar een per persoon.

In middaguren weer heerlijk op A-dek in de zon gelegen, de Middellandse Zee is spiegelglad met hier en daar doffe plekken van schaduwen, 't is net een meer, aan stuurboordzijden zien we de Spaanse kust in nevelen. De wind is fris maar de zon geeft nog warmte. De kapitein zet heel sympathiek de loudspeaker van zijn radio vlak bij ons en zo liggen we heerlijk te snoezen bij gezellige populaire klanken uit Hilversum en Londen. We voelden ons even luxe passagiers op een prachtig jacht.

Om 3 uur handgevechten en touwtrek wedstrijden, maar wij zijn lui en horen alleen uitbundig gejoel. Ik ga nog even kijken, doch deins terug voor de volte.

's Avonds na eten nog even maan bewonderd op achterdek, leuke door nichtje geschreven en getekende briefjes van Carla Tuckerman bekeken, over kampeven in Tjideng, erg leuk.²⁰ Waren beiden ontzettend moe en slaperig en daar Claar nooit voor elf uur in haar Rooksalon terecht kan, hebben we heerlijk languit in ons dwars gangetje

²⁰ Tuckerman- Linck-- vrouw met drie kinderen

liggen bomen, kluivend op reep chocolade die de Groot ons net toegestopt had, heerlijk onder wollen deken. Voor ons is hij altijd even menselijk, hartelijk en we krijgen praktisch alles van hem gedaan. Wij kunnen echt niet over hem klagen.

Weer filmvoorstelling onze sectie morgenavond aan de beurt. We verheugen ons er echt op.

Maandag, 18 Februari, 1946

Om ongeveer acht uur passeren we Gibraltar. Eerst hadden we de zonnige Spaanse kust met zijn groene dalen aan stuurboordkant, echt iets om later te gaan wonen. Door de kijker leek 't nog heel beeldig.

Er zijn nu ook veel schepen te zien, kleine en grote. En daar zagen we de okergele rots naderen. Ik vond 't net een voor de helft afgebroken reuzenkei, hij zag er zo gezellig uit in 't morgenzonnetje. De grote schuinen betonen regenwater opvangen leken net grote glijbanen, wij, aan stuurboordzijde in de schaduw staande wensten om daar bovenop heerlijk zonnen. Ondertussen vertelde de B.R.O. het een of andere geestige revue spel af. Wij rennen naar de zonnige zijde en zien de Afrikaanse bergen en kust, in nevelen gehuld, helaas.

Om tien uur, helaas, weer sloepenrol! Ik sta er fier met twee zwemvesten, Klaar zit zenuwachtig in de moeders hut, kon geen zwemvest vinden. Ik had *emergency station* 4a, zij 5a, maar zij staat altijd gezellig bij mij. Haar twee zusjes beantwoorden haar appel wel.

We lopen weer rondjes, delen voor de variatie bouillon, sterk naar marmiet ruikend, uit. 't Was gewoon een veldslag van gedrang voor dit nieuwe proefje. Wij konden er geen druppel meer van drinken, waren al compleet misselijk van de stank.

We nemen onze besproken plaatsen bij de dokter weer in (wachtkamer in de eetzaal D6). Groot protest van allerlei dames, die beweren al uren te zitten wachten. Wij hebben echter goed excuus: bouillon schenken en gaan samen naar binnen, vlak voor spinnijdige dikke dame. Dokter bekneedt mijn voet weer, krijg goddank een schoon flanellen verband ('t oude was finaal pik), zegt dat ik het zo lang moet dragen tot ik geen last meer van mijn voet heb, raadt me aan in Holland te laten röntgen als ik nog pijn had, ik zie mij m'n gehele leven met een klompvoet voort hinkelen! Clair vergeet hij bijna, maar ze krijgt een handvol vitaminen tabletten en vier pillen om goed te slapen. En gewapend met ieder de groot pak Cohen, verlaten we triomfantelijk en met beschaamde kaken, de Polikliniek.

We halen limoen (krijgen 't laatste flesje van voorraad in *toko*) Onze jonge Oudvorst heeft amoeben dysenterie, horen we. We wilden hem Zondagsmiddags al opzoeken, doch Mevr. Oudvorst wil 't ons helemaal niet vertellen, trouwen 't was avond, dus een beetje raar.

Om 4 uur wordt werd omgeroepen, dat er die morgen vrouwen in de verblijven van de bemanning zijn aangetroffen. Daar dit een zeer grote overtreding is zullen in het vervolg alle personen, die daar gezien worden in een cel gestopt worden en daar moeten bewaken voor de rest van deze luxereis, nog 100 uur!! Het wordt tweemaal tot driemaal omgeroepen, we lachen ons dood, net weer 't leven onder Nippon! Verschillende meisjes zeggen branie, dat ze dat nog dolgraag willen meemaken. Ik vind maar es, dat wanneer de mensen kwaad willen, ze 't toch wel doen, al zijn er nog zulke strenge straffen. Wij zien maar van ziekenbezoek aan Jongevorst af.

Bemanning kan tot twaalf uur was inleveren. Nu heeft Clara Jongevorst de belofte afgetroggeld, dat hij haar witte rock (hij is nu grijs) in de was zou geven. Tegen halftwaalf komt hij gezellig tussen de moeders in zitten in 't zonnetje en bij houdt z'n belofte en geeft alle kritiek ten spijt een dames rok in de mannen-was. Echt leuk van hem! Hij ziet er wat slapjes uit, z'n ogen staan was flets, maar hij heeft al vier injecties gehad dus zal hij wel gauw opknappen.

Na 't eten krijg ik heerlijke mok zelfgemaakte koffie-toebroek van Mevr. Postumus, leefde bepaald op. Zitten gehele middag op A-dek te breien, met Carla heerlijk slapend, naast ons en een koffergrammofoon met gezellige platen naast ons.

Om twee uur vaardigheidswedstrijd voor meisjes van 12 tot 15 jaar, en om drie uur intelligentiewedstrijd voor meisjes 15 tot 18 jaar, In de eetsalon eerste klas met potlood gewapend. Claar en ik zijn even gaan kijken, hoorden verschillende vragen (vooral over schip) en konden ze zomaar beantwoorden! Geeft ons weer wat meer zelfvertrouwen. Allen een vraag: hoeveel km legt het schip af van Batavia naar Amsterdam? Wisten we niet. (1 mijl = 1852 km). Schip loopt 15 mijl per uur, dus dan is 't makkelijk uit te rekenen.

We voelen ons af en toe zo ontzettend stom en afgedroogd zien erg tegen Holland op met al die zich verder ontwikkeld hebbende mensen. Hier aan boord valt 't niet zo op: alle meisjes van onze leeftijd hebben bijna 't zelfde. In Holland zijn overbruggingsscholen opgericht waar je je vakken mag kiezen die voor je toekomst van belang zijn. Leerplicht is er tot 15 jaar.

De Oranje is in Batavia aangekomen, neemt daar zieken op en gaat dan naar Singapore om ook daar vandaan zieken naar Nederland te vervoeren. Nieuws over Indië is wat optimistischer. Thans begint er wat voor te voelen de Nederlandsche voorstellen in behandeling te nemen en Nederland niet als een vreemde natie te beschouwen. Drinken thee bij moeders en breien ook daar tot halfzes en duiken met vaart bad in, spoelen ons af met zoetwater (gehele dag water!) lopen na 't eten weer rondjes, in afwachting van de filmvoorstelling, maar horen na verschillende informatie, dat deze afgelast is wegens de koude, er is de avond tevoren iemand bevangen. Reuzen teleurstelling!

In hut van de Groot zit een meisje te typen, in de hut van Maître klinkt mooie serieuze muziek, we gaan daarom voor hut van moeders vlak naast zijn deur zitten om van muziek te genieten. Helaas erg zacht en veel geloop en geklap van deuren in gang. Heer Jungerius snipverkouden en vierde stuurman van Dros komen gezellig bij ons staan praten. De Groot steekt ook nog z'n neus om de hoek, maar zegt gelukkig niets. Kees verdwijnt al gauw, had net grog naar binnen. Na paar minuten wordt deur van Maître nijdig dicht gesloten, maken blijkbaar te veel lawaai. Met van Dros gezellig tot tien voor twaalf sigaretje gerookt. Hij ook tijdens bezetting in Holland gezeten, is getrouwd, z'n huis in 't Bezuidenhout is weggebombardeerd, had ook echt met ons te doen, zoals wij de reis moesten maken en hoopte echt, dat we in Holland een beetje goed behuist zouden worden. Hij zelf zat nu op flatje in Amsterdam, waar hij ieder ogenblik uitgezet kan worden, kon geen huis krijgen, laat staan wij arme evacuees!

Ontdek dat m'n lange blauwe broek weg is, dacht dat hij bij mams in hut lag (er was een knoop af) hele hut overhoop gehaald, maar niets hoor, toen in ruim koffer, rugzak en kleine koffer leeg gehaald, ook geen resultaat, bij iedereen navraag gedaan, alle dekens en hangmat bundels uitgerold, onder alle tafels banken koffers en boven in alle vakken gezocht, ik was de wanhoop nabij gewoon, de mensen kunnen ook nooit hun vingers thuishouden. Ik hoor verhalen van nieuwe pyjama's die maar rustig uit gesloten koffers worden gehaald, onze eigen sectie commandante wordt verdacht. NB! Geef de hoop al spoedig op, zal er wel niets meer van terugzien, Mams is, zoals te begrijpen is, nogal uit haar hum, ikzelf ook, ben in een stemming ver beneden pijl. Afschuwelijk toch over al die lang-vingerige mensen!

Dinsdag 19 Februari

Doorzoek ruim—E3 nogmaals.

Na ontbijt bij Mams in hut gezeten. Met chocolade schenken worden biscuitjes uitgedeeld, natuurlijk, drommen mensen, een enkeling haalt maar voor een of twee personen.

Helaas wel sloepenrol.

Mams gaat aan repatriëeringskantoor en, wonder boven wonder, daar ligt mijn lange blauwe broek! Ben ik even een geluksvogel! We drinken ons misselijk aan chocolade water zonder suiker of melk, krijgen lumineus idee, stellen het de moeders voor die het dadelijk goedvinden, en zo krijgen om 12:15 de andere uitgave. Clara en Ada naar eetzaal D7 en stappen vrij statig om 12:30 als een der eerste eetzaal 7, de eerste klasse eetzaal, binnen. Hofmeester Walhaven (een nare man) vroeg ons welwillend waar hij ons mee van dienst kon zijn. Wij "met eten". Nu daar kwam niets van in, hij had gedacht dat we maar even voor de mop aan tafel waren gaan zitten. Wij neen, Pardon meneer W. Onze moeders moesten vanmiddag naar de kapper en eten daarom wat vroeger in D7 en wij daardoor hier! Nu daar kon hij natuurlijk niet tegen in brengen, we hadden 't hem alleen

over van tevoren moeten zeggen. Enfin, Hij weg, smoesde met de andere hofmeesters (Schimmel — een nare olifant en v.d. Poel (de oproeper van de voederen massa: “Attentie, passagiers uit sectie F6 moeten zich nu naar eetzaal D6 begeven, ik herhaal: pass. enz.” Dan is E3 aan de beurt en ’t is voor ons haasten om er op tijd te zijn, vooral ’s avonds, wanneer de badkamer zo laat vrijkomt en we nog ’t een en ander hebben uit te wassen is ’t kort dag, haten we v.d. Poels stem, ’t lijkt wel of er de gehele dag door maar gegeten wordt, ’t is gewoon om misselijk te worden).

De hoofdman van de Brits Indische bedienden smoesde ook al mee. De maître vertoonde zich ook al in de deuropening maar we kregen onze soep, witte bonen met aardappelen, vlees en toetje met abrikozen geserveerd hoor!

Op weg naar de eetzaal waren we de assistent maître Timmerman tegengekomen en even met hem geboemd. Hij zei tegen Claar met een gemene grijs, dat hij hoopte dat “zij ’t in Holland goed zou hebben”. Hij vond haar een erg moeilijk kind, dat niet goed te doen was, waar gebruiksaanwijzing bij nodig was. Enfin, hij mopperde ontzettend, had van morgen iets heel ergs van ons gehoord, we schrokken ons naar. Wat kon hij wel niet allemaal verstaan hebben toen we in ’t gangetje zaten? ’t Bleek te zijn, de gekheid, die we maakten over de appel vla, iets dat naar niets smaakte en waar we ’t recept van wilden overschrijven. We vertelde hem dat we in eetzaal A gingen eten en konden zo.....

???

Einde van het verslag an Ada – de reden hiervoor is onbekend

Boudewijn van Oort, Dec 2017